EUGEN CELAN

VIAȚA DUPĂ PRAGUL MORȚII

Tedra

EUGEN CELAN

VIAȚA DUPĂ PRAGUL MORȚII

EUGEN CELAN

VIAȚA DUPĂ PRAGUL MORȚII

EDIȚIA –II–

EDITURA TEORA

1992

COPERTA: VALENTIN TĂNASE

ISBN: 973 - 601 - 007 - 4

© 1992 EDITURA TEORA

Tel. 47 68 61; 47 40 22

PO Box: 7 - 54,75.300 Bucureşt

I

ÎNCOTRO MERGEM?

Una dintre cele mai tulburătoare întrebări pe care şi le-a pus fiecare dintre noi şi la care nu s-au putut da decît răspunsuri parțiale este, de fapt, constituită dintr-o triadă: cine sîntem? de unde venim? încotro mergem? Cei care au căutat să descopere adevărul au trebuit să încerce investigarea mai multor direcții: cea a revelației, a credinței, şi cea a cercetării ştiințifice. Dintre acestea, cea mai uşoară este a cercetării, la îndemîna fiecăruia dintre noi.

Celebra formulă „crede şi nu cerceta" a fost în mod fals pusă pe seama scrierilor biblice. Nicăieri în Biblie nu există un asemenea text, ci dimpotrivă, prin gura apostolului Pavel, este dat îndemnul: „Ci cercetați toate lucrurile şi păstrați ce este bun" (I Tes. 5-21).

Vom căuta să răspundem în lucrarea de față la a treia întrebare esențială, „încotro mergem?", abordînd-o atît prin prisma credinței, aşa cum rezultă ea din scrierile religioase, cît şi prin aceea a cercetării ştiințifice.

Problema care a frămîntat mințile multor generații este dacă existența noastră ca oameni, „eul" nostru, considerat ca entitatea ce are cel puțin două trăsături: a) conştiință şi b) conştiență, se menține şi se perpetuează şi după ce am parcurs întreaga noastră viață biologică şi traversăm pragul morții fiziologice. Răspunsul dat acestei întrebări a fost tranşant şi afirmativ, atunci cînd a venit din partea unor credincioşi, adepți ai indiferent cărei religii.

În opera lui Blaise Pascal există un moment de cotitură în interpretarea fenomenelor şi implicit în concepțiile materialiste pe care acesta le-a vehiculat pînă atunci. Acel moment este determinat de episodul trăit de Pascal în legătură cu nepoata sa bolnavă de fistule TBC oculare. Toate tratamentele ce i-au fost aplicate s-au dovedit ineficace, boala evoluînd nefast. În momentul însă în care aceasta s-a vindecat prin simpla atingere a ambilor ochi cu un spin din coroana purtată de Iisus, spini păstrați în Muzeul Catedralei Notre Dame, întreaga concepție despre viață a lui

Pascal s-a schimbat.

Toate marile religii ale lumii conceptualizează perpetuarea, într-o formă sau alta, a vieții după pragul morții. Începînd cu credințele timpurilor imemorabile, continuînd cu religiile antichității şi terminînd cu creştinismul, viața după moarte constituie una dintre dogmele lor centrale.

Alte răspunsuri au avut anumite grade de incertitudine:

- afirmativ, dar cu nuanțe de echivoc din partea oamenilor obişnuiți preocupați de rezolvarea problemelor zilnice, materiale, ale existenței lor;

- tranşant negativ, venit din partea unor adepți ai concepțiilor nihiliste, liber-cugetători, materialişti dogmatici. Dintre cercetătorii ştiințifici, această categorie de răspunsuri aparține mai mult fizicienilor.

Să reținem faptul că, în general, adepții acestui ultim punct de vedere afirmă că nu aparțin nici unei credințe, argumentîndu-şi opiniile pe baza unor achiziții ale ştiinței. Dar comit astfel două inexactități: în primul rînd, au totuşi o credință, şi anume „cred în faptul că nu cred în nimic”: apoi, nimic din tot ce a descoperit ştiința pînă azi nu vine să argumenteze sau să susțină că viața nu se poate perpetua sub alte forme evolutive, dincolo de granița pe care o fixează pragul morții biologice. Dimpotrivă, o întreagă suită de descoperiri, evenimente, fapte sau fenomene vine să argumenteze temeiul prezumției că viața se poate desfăşura sub alte forme decît cele pe care le trăim, bănuim sau imaginăm dincolo de acest prag.

Iată rezultatul unei anchete efectuate în 1965 în SUA de către Institutul Gallup de sondare a opiniei publice. Ancheta a cuprins un eşantion de 23 de milioane de cetățeni ai Statelor Unite, în tabelul de mai jos fiind redate concluziile răspunsurilor la întrebarea: „Credeți că sufletul dumneavoastră va trăi după moarte?”

	DA	NU	FĂRĂ OPINIE
	%	%	%
TOTAL	75	10	15
RELIGIE			
romano-catolici	83	3	14
protestanți (total)	78	7	15
mozaici	17	46	37
alții şi fără	37	42	21
SEX			
masculin	72	13	15
feminin	77	7	16
VÎRSTA			
18-24 de ani	73	13	14
25-34 ” ”	74	11	15
35-44 ” ”	73	9	18
45-54 ” ”	73	10	17
55-64 ” ”	76	9	15
65 şi peste	79	8	13
RASĂ			
albi	76	9	15
alte rase	61	16	23
EDUCAȚIE			
0-8 clase	78	6	16
1-3 ani şc.sup.	74	9	17
absolvent şc.sup.	75	10	15
1-3 ani colegiu	77	12	11
absolvent colegiu	66	15	19
OCUPAȚIE			
specialişti	73	12	15
proprietari sau manageri	77	10	13
funcționari	73	9	18
muncitori servicii	72	12	16
muncitori manuali	75	9	16

fermieri	84	4	12
forță nelucrătoare	74	10	16
VENIT			
superior	73	13	14
mediu	74	11	15
inferior	76	7	17
LOCALITATE DE REŞEDINȚĂ			
peste 1 milion locuitori	65	16	19
100.000-1 milion	71	11	18
25.000-100.000	83	4	13
10.000-25.000	76	11	13
sub 10.000	81	6	13
rural, ferme	84	4	12

În acelaşi timp, la ancheta efectuată în anul 1981 în rîndul unor personalități din lumea cercetătorilor ştiințifici, la întrebarea: „Credeți sau nu în viața după moarte?”, răspunsul a fost următorul:

da 32%
nu 60%
fără opinie 8%

Să menționăm că, în cadrul acestor anchete, 10% dintre oamenii de ştiință şi 9% dintre medicii interogați au afirmat că au fost protagoniştii unor experiențe la marginea vieții, față de 15% înregistrați în rîndurile întregului eşantion al populației interogate. Este interesant de reținut totodată că un sfert dintre oamenii de ştiință şi un eşantion egal de medici dintre persoanele care au avut astfel de experiențe au declarat că, după parcurgerea acestora, credința lor religioasă s-a întărit.

II

ARGUMENTELE CREDINȚEI

Istoria religiilor ne relevă faptul că nici una dintre credințele pe care le-a avut omul nu este străină de conceptul vieții transcendentale. Credința într-o viață dincolo de pragul morții o putem găsi începînd din negurile istoriei nescrise. In descoperirile arheologice datate ca fiind din epoca neolitică, existența unor obiecte rituale folosite în practicarea cultului morților, a unor construcții cu evident caracter sacral, ca şi descoperirea unor vestigii care denotă practica sacrificiilor rituale (chiar omeneşti) precum şi prezența, lîngă oseminte, a resturilor de alimente, obiecte de podoabă sau arme de luptă, sînt argumente în acest sens.

Aducerea jertfelor urmărea nu numai îmblînzirea „divinităților" în manifestările lor față de cei rămaşi în viață, ci şi asigurarea bunăvoinței acestora pentru cel ce trecea dincolo de tărîmul vieții.

Prezența unor rituri de înmormîntare şi a practicilor magice are nu numai semnificația unor manifestări de cult, ci denotă credința omului din neolitic într-o viață ce se desfăşoară dincolo de pragul morții. Animismul, fetişismul sau totemismul există, sub diferite forme, pînă în zilele noastre. Aceste practici nu ne furnizează numai o imagine a arhaismului şi originii lor ancestrale, ci ne dezvăluie - e drept, cu un oarecare grad de incertitudine şi aproximație - ideile religioase, intimitățile mecanismului psihologic aflat la sursa credințelor omului din neolitic şi înseşi aceste credințe în supraviețuirea sa, sub diferite forme, după moarte.

În cultura mesopotamiană, religia, închinătoare la zeități antropomorfe, era slujită de o impunătoare castă de preoți grupați în jurul templelor. Structura ei sacerdotală cataloga nu mai puțin de 40 de funcții diverse. Săpăturile arheologice ne relevă un cult al morților practicat chiar şi în forme tenebroase.

Astfel, în cazul mormintelor regale din Ur, alături de principalul lor locatar au fost sacrificate, în cadrul ceremonialului religios

funerar, între 3 şi 74 de persoane care urmau să-şi slujească stăpînii în viața lor de „dincolo”.

Credința într-o „viață de apoi” considera spiritul defunctului ca fiind o umbră desprinsă de trup. Aşa cum reiese din „epopeea lui Ghilgameş”, spiritul coboară în regatul morții, unde un barcagiu îl trece peste un rîu, în „tărîmul din adîncuri” al țării fără de întoarcere, ca şi Caron peste Styx.

Demnă de relevat este şi concepția babiloniană, potrivit căreia „lumea de dincolo” era considerată o lume fără sancțiuni, dar şi fără recompense şi bucurii.

La egipteni, ideea judecății de apoi, centrată asupra a ceea ce mitologia denumeşte „psihostasie” - cîntărirea sufletelor celor morți -, apărea sub forma zeului Maat, care cîntărea inima mortului în fața unui tribunal al judecății prezidat de Osiris. Egiptenii socoteau existența terestră ca o simplă etapă pregătitoare a vieții de apoi. Astfel, natura umană era considerată ca fiind legată de nemurirea sufletului ce o anima. În cadrul ei, omul apărea constituit din trei elemente: corpul, sufletul imaterial şi invizibil, precum şi principiul vital sau „dublul” său, denumit „Ka”. Acest Ka era conceput ca un fel de anvelopă fantomatică, a cărei formă mima contururile trupului, o formă vizibilă, dar impalpabilă, ce însoțeşte corpul toată viața. Ka supraviețuieşte morții fizice, iar în ipostaza sa de factor protector supervizează, în spațiul transcendentului, sufletul şi corpul celui decedat. Pentru a-şi realiza funcția protectoare Ka are nevoie de un sediu, o locuință reală şi materială, care este tocmai trupul celui mort. De aici decurge practica îmbălsămării cadavrelor, ca şi construcția piramidelor. Pentru a se asigura că, în cazul distrugerii mumiei, suportul material pe care Ka îl reclamă va fi totuşi păstrat, practica religioasă cerea plasarea în cavou a unei statuete a decedatului. După vechile credințe persane - mitologia avestică, zoroastrismul, mazdeismul[1] - sufletul omului este locul unei necontenite lupte dintre Bine şi Rău. Omul, care dispune de liberul

[1] Mazdeism: religie din Iranul antic, reprezentînd o formă evoluată a vechiului zoroastrism, organizată doctrinar în jurul cultului zeului suprem Mazda. Apărut în primele secole din mileniul I î.Hr., s-a răspîndit în Iran, Afganistan, Azerbaidjan şi parțial în Asia Mică. În prezent mai are adepți în grupul etnic pars din India şi în cîteva mici comunități din Iran.

arbitru, îşi poate asigura, prin slujirea Binelui, calea spre mîntuire. Zarathustra (cca 630-553 î.Hr.) inițiază o doctrină religioasă avînd unele aspecte comune cu budhismul.

Trei virtuți erau prețuite în cel mai înalt grad: pietatea, cinstea, dreptatea. Se considera că, după moarte, sufletul decedatului gravitează încă trei zile în jurul trupului, după care se prezintă în fața a trei judecători. Judecata este urmată de trecerea pe „puntea alegerii", care îi dirijează pentru veşnicie pe cei drepți spre „lăcaşul cîntărilor", iar pe cei răi spre „lăcaşul suferinței". Doctrina lui Zarathustra prevede şi un purgatoriu, a cărui parcurgere durează 12.000 ani.

Subcontinentul India, cu numeroasele sale populații, a fost leagănul şi cadrul de practicare a unor multiple credințe şi convingeri religioase, deseori atingînd fanatismul. În timp ce fundamentele acestora erau radical diferite, conducînd la conflicte confesionale ce se perpetuează pînă în zilele noastre, o trăsătură comună tuturor poate fi găsită în credința într-o viață de după moartea fizică, fapt dovedit şi de multiple jertfe şi ofrande aduse feluritelor zeități. Transmițînd concepțiile filozofice din Upanisade, ultima parte a Vedelor[1], brahmanismul conceptualizează unitatea cosmosului cu psihicul individului. Se dezvoltă ideile de atman (părticică din sufletul universal), karman (forță impersonală care face bilanțul tuturor faptelor bune şi rele), samsara (ciclu etern de reîncarnări).

Ideea vieții transcendentale poate fi găsită şi în religiile premergătoare hinduismului, cum sînt budismul şi jainismul, ca religii fără zei, în a căror elaborare un rol deosebit l-au avut yoghinii. Practicile religioase din China premergătoare confucianismului atestă credința perpetuării vieții după moarte. Se aduceau, de exemplu, sacrificii umane, pentru ca în viața de apoi conducătorul decedat să nu rămînă fără suită. Este interesant de reținut că în acea epocă înhumările nu se făceau în cimitire, ci în

[1] Veda - ciclu de patru scrieri sacre antice, apărut spre mijlocul mileniului III î.Hr. Cele patru Vede, constituind cele mai vechi mof umente de mitografie, filozofie religioasă şi literatură sanscrită, sînt considerate fi tradiția Indiei opere sacre, dobîndite prin revelație, adică auzite în vechime de cîțiva rishi (înțelepți primordiali) care le-au transmis posterității. Cele patru scrieri sînt: 1. Rigveda (Ştiința imnurilor); 2. Samaveda (Ştiința melodiilor); 3. Yajurveda (Ştiința invocațiilor sacrificiale); 4. Atharvaveda (Ştiința vrăjilor).

locuri anume alese de către o categorie specializată de magi ghicitori, „geomanți”.

În China antică se considera că sufletul se prezintă sub două ipostaze: un suflet vegetativ (Po), care rămîne ataşat corpului şi după moartea acestuia, şi un suflet aerian (Hun) care după moarte sălăşluieşte fie alături de Stăpînul Suprem, fie în împărăția Fîntînilor Galbene (sau a Izvoarelor Galbene), denumirea ultimă fiind atribuită iadului.

Cu cinci secole î.Hr., Kong-Qiu (Confucius, 551-479 î.Hr.) instituie un sistem moral-religios a cărui esență o constituie conduita morală ireproşabilă. În sec. IV î.Hr., Lao-tzî fondează o nouă şcoală filozofico-religioasă, daoismul, opus confucianismului, pentru ca în sec. I î.Hr. să pătrundă în China budismul, care s-a dezvoltat aici într-o variantă particulară.

La japonezi, popor tolerant față de o mulțime de doctrine religioase, începînd cu sec.VIII î.Hr., shintoismul este religia națională. De factură animistă, shintoismul a practicat cultul unor spirite, forțe, fenomene miraculoase, al eroilor mitici, strămoşilor şi personajelor celebre, al unor divinități anomine şi impersonale denumite Kami. La apariția budismului, shintoismul fuzionează cu aceasta, supraviețuind în cadrul particular astfel creat. Cultul morților este prezent pînă astăzi în fiecare casă, într-un colț încărcat de o anume sacralitate în care, plasate într-o lădiță denumită „casa sufletelor”, se păstrează tăblițele avînd încrustate numele strămoşilor trecuți în cealaltă lume.

Pe Noul Continent, civilizația aztecă venera zeitatea supremă, pe Huitzilopochtli, divinitate solară care lumina ziua lumea vie, iar noaptea lumea morților. Această lume era imaginată ca avînd trei sălaşuri diferite: primul era rezervat celor căzuți pe cîmpul de luptă, celor sacrificați şi mamelor decedate în timpul naşterii; următorul era destinat celor fulgerați, înecați sau morți de boli grele, iar ultimul celor decedați de moarte curentă. Acestora le fusese rezervat „tărîmul dinspre miazănoapte”, la care ajungeau după o peregrinare de patru ani de confruntări şi primejdii. Pentru a-şi atinge ținta, decedatul trebuia să treacă un lac. În traversarea acestuia, era ajutat de un cîine, sacrificat şi incinerat sau înmormîntat alături de stăpînul său.

În civilizația incaşă, cultul soarelui era religia oficială. Incaşii credeau într-o viață de după moarte şi în reîncarnarea sufletelor morților, cu condiția ca trupul să fie conservat cu grijă. În acest

scop practicau îmbălsămarea. Într-o perioadă inițială, la moartea monarhului se sacrificau concubine şi servitori care să-l însoțească în viața cealaltă. Ulterior s-a renunțat la acest obicei sîngeros, sacrificiile umane fiind înlocuite cu sacrificarea unor lame.

Şi lumea egeeană credea în existența unei vieți după moarte. Cretanii atîrnau de gîtul decedaților sigiliul personal, iar în sarcofagele de argilă în care erau înhumați introduceau hrană, băuturi, veşminte, bijuterii, vase, opaițe şi statuete reprezentînd soțiile rămase în viață. Pentru a ajunge în „Insula Fericiților", li se punea în morminte şi cîte o barcă.

Cultul zeităților antropomorfe a generat la vechii greci o mitologie extrem de bogată, creînd un aspect particular al vieții politice în strînsă concordanță cu viața civică. Raporturile comunității cu divinitățile erau, în epoca clasică, o datorie cetățenească. Lipsită de dogme sau texte sacre, practica religioasă includea totuşi, ca un punct de convergență cultul morților.

La romani, religia îmbracă inițial forma animismului primitiv, credință în forțe misterioase care iau ulterior forma unor zeități, fără însă a crea în jurul lor o mitologie de tip elen. Cucerirea de noi teritorii şi venirea în contact cu multiple civilizații aduc în spațiul italic o întreagă serie de zeități „de import". Se circumscrie astfel un cadru religios avînd mai mult un caracter utilitar decît de devoțiune mistică.

În credința lor, sufletele morților (manes) trăiau într-o împărăție subterană, legată de lumea pămînteană printr-o groapă (mundus) acoperită de o piatră (lapis manalis). Această piatră era ridicată de trei ori pe an (la 24 august, 5 octombrie şi 8 noiembrie) pentru ca sufletele să efectueze vizite la rudele lor pămîntene.

Geto-dacii nutreau o credință deosebit de puternică în nemurire. Herodot spunea: „Credința lor este că ei nu mor, ci că cel care piere se duce la Zamolxis".

Teologia mahomedană, inspirată parțial din doctrina religioasă iudaică şi parțial din cea creştină, consideră că după moarte sufletele sînt supuse unei judecăți premergătoare a îngerilor Nakir şi Munkar, după care sufletele rămîn în mormînt pînă în ziua judecății de apoi, ce va fi făcută în fața lui Allah.

Atunci cei buni vor trece în paradis, iar cei răi în iad. Este descris şi un purgatoriu intermediar, „araf".

Scrierile Vechiului Testament conțin fundamentarea credinței

în nemurirea sufletului omenesc. Aparținînd religiei mozaice, textele acestor scrieri, declarate de inspirație divină, proclamă de la început chemarea lui Avram ca ales al lui Dumnezeu.

În legămîntul făcut cu Avram, Dumnezeu făgăduieşte: „Iar tu vei trece la părinții tăi în pace...” (Gen.15-15.). În acest sens, eshatologia[1] iudaică socoteşte moartea ca o „trecere” la părinți, ca o „adăugire” la propriul popor (Gen.25-17). Se vine chiar cu precizarea că sufletele celor drepți se vor bucura de fericirea unei odihne „în mîinile lui Dumnezeu” şi „chinul nu se va atinge de ele” (Înțel.Solomon 3-1), rămînînd de-a pururi vii: „însă cei drepți vor fi vii în veacul veacului... ” (Înțel.Solomon 5-15).

Existența vieții după moarte este subliniată cu pregnanță atunci cînd se spune: „... însă împăratul lumii, pe noi, cei care murim pentru legile lui, iarăşi ne va învia cu înviere de viață veşnică” (II Mac. 7-9).

În acelaşi sens, profetul Isaia afirmă (Isaia 26-19): „Morții Tăi vor trăi şi trupurile lor vor învia... şi din sînul pămîntului umbrele vor învia”. Dezvoltînd aceeaşi idee, profetul Daniel afirmă: „Şi mulți dintre cei care dorm în țărîna pămîntului se vor scula, unii la viață veşnică, iar alții spre ocară şi ruşine veşnică” (Daniel 12-2).

Credința evreilor în existența sufletului după moarte este atestată şi de faptul că aceştia nu erau străini de practicile spiritiste, prin care se încerca intrarea în contact cu spiritele celor decedați, pentru aflarea viitorului. După cum se ştie, practicile de acest fel erau interzise. Ne apare astfel elocvent episodul relatat în I Sam.28-3,25, cînd regele Saul o cercetează pe vrăjitoarea din Endor, pentru a-i mijloci o comunicare cu Samuel, prin care acesta să-i prezică viitorul.

Dogmatica creştină, plecînd de la faptul că omul este creația lui Dumnezeu, „după chipul şi asemănarea” căruia a fost zămislit, consideră viața drept un dar făcut omului la crearea sa. Viața dată omului este veşnică, episodul terestru pe care îl trăieşte ca ființă biologică survenind numai după căderea în păcatul primordial.

Ca atribut propriu, viața în sine o are numai Dumnezeu, pe care acesta a dat-o Fiului Său, devenit Fiul Omului: „Căci precum Tatăl are viață în Sine, aşa i-a dat şi Fiului Său să aibă viață în Sine

[1] Eshatologie (gr.eshatos - ultim + logos - cuvînt): doctrină religioasă privind destinul final al omenirii, sfîrşitul lumii şi judecata de apoi.

(Ioan 5-26), pentru că Iisus este „... Adevărul, Calea şi viața” (Ioan 14-6).

Faptele relatate în scrierile Noului Testament despre perpetuarea vieții după moarte sînt multiple, dar cel mai important este, desigur, evenimentul învierii din morți a lui Iisus.

Se consemnează de asemenea cele trei învieri realizate de Iisus în timpul vieții Sale şi consemnate de evanghelişti: a fiului văduvei din Nain (Luca 7,11-15), a fiicei lui Iair (Luca 8,49-56) şi mai ales învierea lui Lazăr (Ioan 11,39-45).

Dacă, în cazul primelor două învieri, criticii lui Iisus şi ai creştinismului ar putea aduce în discuție prezumția unei stări de moarte aparentă, în cazul lui Lazăr nici un argument de această natură nu poate fi invocat, fiindcă învierea s-a produs a patra zi după moarte, cînd cadavrul intrase în putrefacție: „Iisus a zis: Ridicați piatra. Marta, sora celui răposat, i-a zis: Doamne, deja miroase, că este a patra zi.”

Să mai reținem că, pentru autentificarea celor întîmplate şi că într-adevăr viața a revenit în trupul ce fusese mort, Iisus a poruncit ca fiicei lui Iair să i se dea să mănînce. În cazul lui Lazăr, probatoriul a fost făcut atunci cînd Iisus le-a zis: „Dezlegați-l şi lăsați-l să meargă”.

Să reținem că Noul Testament mai consemnează alte două învieri, şi anume cea a uceniței Tavita din insula Iope, făcută de către apostolul Petru (Fapte 9,36-43), şi cea a lui Eutihie din Troia, datorată apostolului Pavel (Fapte 20,9-12).

Să menționăm că existența vieții veşnice, adică desfăşurată după acel prag pe care îl marchează moartea, este explicit arătată de Iisus. „Căci aceasta este voia Tatălui Meu, ca oricine vede pe Fiul şi crede în El să aibă viață veşnică şi Eu îl voi învia în ziua cea de apoi” (Ioan 6-40).

Dar poate cel mai categoric text biblic este cel din Ioan 5-24: „Adevărat, adevărat zic vouă: cel ce ascultă cuvîntul Meu şi crede în Cel ce M-a trimis are viață veşnică şi la judecată nu va veni, ci s-a mutat din moarte la viață”.

Iisus Hristos a spus: „Pentru că ce-i va folosi omului, dacă va cîştiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?” (Matei 16-26).

III

ARGUMENTE TANATOLOGICE
EXPERIENȚE CU PACIENȚI MURIBUNZI

Cercetarea tanatologică îşi are originea în practicile primitive ale magiei, ale medicinii şi religiei. Fundamentele sale ştiințifice au fost puse însă destul de recent, la începutul secolului nostru, pentru ca o diversificare şi aprofundare a acestora să aibă loc în zilele noastre.

Astfel, în numărul din mai 1907 al prestigioasei publicații „Journal of the American Society of Psychical Research" s-a publicat o comunicare a dr. Duncan MacDougall de la Massachussetts General Hospital, care a stîrnit, pe lîngă resuscitarea interesului general pentru problemele tanatologice, o dispută ştiințifică de durată, vie încă şi în zilele noastre. Dr. Dougall comunica investigațiile sale de stabilire, printr-un şir de teste, a variației greutății unor bolnavi irecuperabili, în momentul morții acestora. Iată ce scria el, printre altele:

„Primul meu subiect a fost un muribund bolnav de tuberculoză. Pacientul a fost ținut sub observație timp de trei ore şi patruzeci de minute înainte de moarte. El se afla întins pe un pat, aşezat într-un cadru luminos dispus pe o platformă de măsurare cu o scală foarte sensibilă. In tot acest timp, bolnavul a scăzut în greutate cu o rată de 30 de grame pe oră, datorită deshidratării prin transpirație şi respirație. Pe durata celor trei ore şi patruzeci de minute am menținut capătul barei cu scala indicatoare puțin deasupra echilibrului, lîngă bara limitatoare superioară, cu scopul de a face testul cît mai elocvent.

La sfirşitul intervalului, bolnavul a expirat şi brusc, simultan cu exitusul, capătul barei a căzut cu o smucitură audibilă, lovind bara limitatoare de jos şi rămînînd acolo, fără a mai reveni. Pierderea stabilită a fost de 21 de grame."

Conform afirmațiilor dr. Dougall, pierderea bruscă a greutății nu se putea pune pe seama evaporării umidității prin ventilație pulmonară sau transpirație, aceasta datorită ratei scăzute a

respectivelor procese. Cît priveşte greutatea volumului de aer expirat (cca 5000 cm), ea se cifra în jurul valorii de cinci grame.

PROBE FOTOGRAFICE ALE MURIBUNZILOR ŞI CADAVRELOR

Experiențele dr. Dougall se pare că au stat la baza altor serii de investigații făcute la Paris, tot în anul 1907, de către un alt renumit cercetător al domeniului, dr. Hippolyte Baraduc, experiențe care au stîrnit în lumea cercetătorilor şi a publicului larg o agitație similară celei provocate de Dougall.

Fotografiindu-l pe fiul său Andre la o oră după moartea acestuia, dr. Baraduc a constatat, la developarea clişeelor, prezența unor „vîrtejuri" deasupra capului cadavrului. Şase luni mai tîrziu, un alt tragic eveniment îi oferă aceluiaşi dr. Baraduc prilejul să confirme observațiile făcute la moartea fiului său, fotografiindu-şi soția chiar în momentul morții sale. La developarea fotografiilor, acesta constată prezența evidentă a trei formațiuni globulare luminoase plutind deasupra capului muribundei.

Fenomenul surprins pe plăcile fotografice n-a putut fi explicat în epocă. El a rămas decenii la rînd o enigmă, alimentînd o multitudine de teorii, multe dintre ele fanteziste.

FENOMENE FIZICO-MECANICE CU IMPLICAȚII ÎN TANATOLOGIE

Iată însă că în cu totul alt timp - 1954 - şi într-un alt domeniu, cel al motoarelor, s-a înregistrat un alt fenomen curios care, în perspectiva analizelor ulterioare, s-a dovedit a avea nebănuite implicații în tanatologie.

Experiențele făcute la standul de probă al motoarelor rachetă au demostrat că, în momentul cînd motoarele intrau în regim de vibrații de înaltă frecvență, greutatea agenților oxidanți şi a combustibililor folosiți se modifica. Apărea un surplus ponderat de 10^{-3} față de greutatea lor inițială. Astfel, pentru o tracțiune calculată de 44 de tone se ivea un surplus de 44 kg. Nici de această dată o explicație satisfăcătoare a fenomenului nu s-a putut da.

Alte fapte la fel de bizare au intrat apoi, rînd pe rînd, în

atenția cercetătorilor. S-a constatat astfel că, atunci cînd busola unei nave se plasează în zona de vibrații a instalației de forță a acesteia, apare o abatere sistematică față de nord a acului indicator.

Şi prof. N.A Kozîrev, ale cărui studii de astrofizică au pus în evidență o serie de fenomene de aceeaşi natură, a demonstrat prin anii '70 că, în condiții de vibrații ale unui sistem de măsurare, corpurile îşi modifică greutatea relativă cu o valoare egală cu 10^{-4} .

În acelaşi timp, din celebra formulă a lui Einstein $E=mc^2$ (în care E=energia, m=masa, c^2=viteza luminii la pătrat) rezultă că, adăugînd energie unui corp, să zicem prin încălzirea acestuia, masa acestuia trebuie să crească.

Încercînd să explice suita fenomenelor de mai sus care, cel puțin în aparență, ar intra în contradicție cu legea conservării masei şi energiei, prof. Mstislav Miroşnikov a recurs la o serie de experiențe. Împreună cu doi dintre colaboratorii săi, el a urmărit variația greutății unei substanțe anorganice (apă distilată) în funcție de variațiile temperaturii (între 20° şi 100°C), precum şi cea a unor organisme biologice - şoareci albi - în limitele temperaturii de 36,7°C şi 20°C, în cursul procesului de viețuire şi de moarte a acestora.

Cantități de apă de 0,5 g au fost închise în fiole, iar şoarecii albi au fost introduşi în flacoane cu capac. Pentru apă, determinările au fost făcute cu ajutorul derivatografului, aparat prevăzut cu înregistrarea automată a greutății şi temperaturii, sistem Setaram TAL 24-B, într-o cameră vacuumată la o presiune de 10^{-4} mm coloană Hg, precizia relativă a măsurătorilor fiind de 10^{-7} . Cîntărirea şoarecilor s-a făcut cu o balanță analitică ce avea precizia de 10^{-5}, operațiunea durînd pînă la consumarea oxigenului din flacon şi moartea animalelor.

Experiențele au demonstrat proprietatea, necunoscută pînă atunci, atît a substanțelor anorganice, cît şi a organismelor vii ca, în condițiile echilibrului instabil, să-şi modifice greutatea cu o mărime de ordinul a 10^{-5} - 10^{-7}

Scăderea greutății organismelor pacienților în momentul morții lor, constatată de dr. Dougall, poate fi acum explicată. Pe lîngă starea de stress ce accentuează labilitatea echilibrului în toate planurile existenței sale, un rol major în fenomenul de bruscă scădere ponderală, descoperit de dr. Dougall, pare să-l

joace proiecția corpului astral în afara organismului din momentul exitusului. După cum se va vedea, structura „corpului astral" ce intră în compunerea organismului uman este, în conformitate cu opinia prof. W.T. Tiller, înalt vibrațională, şi anume corespunzătoare unei viteze „superluminice" avînd o valoare de 10^{10} - 10^{20} ori viteza luminii.

Pierderea acestei componente înalt vibraționale de către organism în momentul morții sale poate explicita constatările dr. Dougall.

Pe de altă parte, experiențele dr. Baraduc au căpătat o explicație ştiințifică abia după apariția electronografiei[1], metodă prin care s-au putut pune în evidență emisiunile unui flux de aeroioni debitat de organismele biologice.

ARGUMENTE PSIHOTRONICE

Apare aşadar evident faptul că, la limita vieții, se produc fenomene guvernate cel puțin în parte de legile fizicii şi chimiei cunoscute nouă, care modifică dramatic starea de echilibru instabil ce caracterizează atributele vieții. La limitele acestui hotar, în momentul cînd organismul începe să-şi piardă caracteristicile a ceea ce subînțelegem prin „viu", se petrec fenomene care se repercutează nu numai în planul structurilor fizice şi mecanismelor fiziopatologice mai mult sau mai puțin bine cunoscute, ci îşi pun amprenta mai ales asupra trăirilor psihice ale conştientului, asupra zonei conştiinței atît a subiectului care trece pragul vieții, cît şi - nu de puține ori - a altor persoane cu care acesta vine în contact.

Acest contact este imediat sau mediat, fiind stabilit mai ales între persoane care au avut în timpul vieții legături afective de o anumită intensitate a trăirilor, ce se accentuează brusc în asemenea clipe. Ele pot fi induse de la o mare distanță, ceea ce face ca înțelegerea transmiterii acestui gen de mesaje să sufere carențe. De exemplu, explicațiile care fac apel la legile teoriei electromag-

[1] Electronografie: procedură de investigare a structurilor biologice şi nebiologice, utilizînd curenți de înaltă tensiune şi mică intensitate, debitați în regim de înaltă frecvența, prin care se produc fenomene electro-bio-luminiscente captate pe suport fotosensibil, permițînd caracterizarea obiectelor investigate.

netice a propagării undelor suferă deoarece, după toate probabilitățile, atenuarea semnalului telepatic nu este proporțională cu pătratul distanței. Din acest punct de vedere, puterea sa atît de mică la emițător este în contradicție cu puterea sa în momentul captării la receptor, judecînd lucrurile după reacția acestuia din urmă.

Este de notat că, în acest gen de comunicări, mesajele transmise în clipele de tensionată trăire ale derulării exitusului pot fi reperate şi de către persoane din afara cercului de apropiați ai subiectului, persoane cu o anumită sensibilitate psihică sau aflate într-o anumită stare predispozantă pentru receptarea unor astfel de mesaje, cum ar fi de exemplu starea de transă hipnotică.

Fenomene pe care le-am putea categorisi cel puțin drept „curioase", fără ca la actualul nivel de cunoştințe să le descifrăm mecanismul intim de producere, sînt consemnate în literatură sub semnătura unor personalități a căror bună-credință nu este pusă la îndoială.

Trăsăturile comune ale unor astfel de manifestări ne determină să luăm în considerație existența unor transmisiuni telepatice prin mecanisme încă neelucidate. În timpul primului război mondial, şeful Statului-Major al operațiunilor de pe frontul de vest, aflat într-un vagon de cale ferată într-un tunel, a murit sub dărîmăturile tunelului bombardat. În acelaşi moment, confirmat ulterior în privința datei şi orei, soția lui s-a trezit brusc din somn, cu revelația morții soțului său.

Din aceeaşi categorie de evenimente fac parte multiple cazuri consemnate de literatura de specialitate, care confirmă moartea simultană a unor frați sau surori, gemeni, aflați la mare distanță unul față de celălalt. Se subliniază faptul că, de obicei, unul dintre gemeni nu prezenta în momentul morții nici un fel de afecțiune care ar fi putut în mod normal să-i pună viața în pericol.

Însuşi autorul acestor rînduri a fost participant la două astfel de evenimente petrecute în familie, legate de momentul morții unor rude apropiate. În primul caz, evenimentul a fost marcat de brusca deşteptare din somn, a sa şi a încă unui membru din familie, cu care dormea în acelaşi dormitor. Să menționăm că deşteptarea s-a produs pentru ambii în urma unor puternice şi repetate ciocănituri în geamul dormitorului, fără ca afară să fi fost cineva, în al doilea caz, momentul decesului unui membru al familiei, la căpătîiul căruia se afla, a fost însoțit de deşteptarea din

somn a altor rude - dintre care una aflată într-o altă localitate, la 60 km distanță. Cu ambele s-a luat legătura telefonic, confirmîndu-se că acestea se sculaseră din somn la aceeaşi oră din noapte ($0^h20'$), brusc şi fără un motiv aparent, în acele momente ale decesului, premergătoare cu cca 30 de minute convorbirii telefonice.

Să notăm şi faptul că cele două persoane implicate în eveniment nu puteau bănui decesul, neexistînd nici un motiv care să-l fi putut anticipa, ca de exemplu o precară stare a sănătății celui decedat.

ASPECTE ALE STĂRII DE HIPNOZĂ. TELEPATIA

După Freud, telepatia ar reprezenta o modalitate arhaică prin care indivizii ajungeau să comunice între ei. Această modalitate ar fi fost ulterior depăşită, prin dezvoltarea unor mai bune şi mai sigure mijloace de comunicare, prin intermediul organelor de simț şi al capacității umane de a raționa.

Admitem deci posibilitatea existenței unor modalități de comunicare extrasenzorială - atestată de numeroase mărturii indubitabile - în condițiile în care se verifică, prin intermediul tehnologiilor de investigare modernă, transmisia controlată a mesajelor extrasenzoriale şi se identifică substratul energetic al manifestărilor lor şi modalitățile de folosire a unor asemenea posibilități informaționale.

Cu ocazia reuniunilor din 1972, dr.Irving Oyle, directorul Clinicii medicale din Bolina, California, a prezentat experiențele psihoterapeutice efectuate aici prin utilizarea unor tehnici neconvenționale. Astfel, un grup de 20 de persoane avînd un antrenament autogen şi aflate într-un spital, intră într-o stare indusă psihic, prin care vizualizează un pacient supus tratamentului, aflat la un alt spital, şi se concentrează asupra acestuia. Acest efort colectiv de a-i induce bolnavului starea de sănătate la distanță a fost urmat de o creştere a ratei vindecărilor.

Citînd exemple de transmisie telepatică a informației la mare distanță (între 600 şi 300 Km), prof. Petre Brînzei aduce în primplan experiențele făcute sub directa sa conducere la Spitalul Socola, utilizînd tehnicile hipnoterapice.

Transmisiile mintale dintre inductor şi receptor, afirmă el, au

fost interceptate sau „bruiate” de un al treilea subiect interpus în „emisie”, iar perturbațiile atmosferice au distorsionat buna lor desfăşurare. În plus, dintre tentativele de studiu al fenomenelor extracorporale realizate la Spitalul Socola în 1939 - 1940, sub control de echipă, cu ajutorul unui subiect sensibil transpus în stare de somnambulism hipnotic, s-au reținut experiențele privind posibilitatea urmăririi la distanță a comportamentului unei persoane (despre care participanții la experiment nu aveau cunoştință), reactivitatea dureroasă a subiectului la locul unde era plasată o înțepătură (la cîțiva centimetri de corpul hipnotizatorului) şi perceperea vizuală a unui „FLUID PARTICULAR” care se degajă numai din corpul unui pacient aflat într-un salon cu mai mulți bolnavi şi despre care nici subiectul şi nici echipa nu ştiau că în acele clipe murise.

Să amintim aici, totodată, că sînt cunoscute experiențe care pledează «pentru existența unui cîmp energetic „telesomatic” transmisibil» prin orice mediu. În acest sens se înscriu, printre altele, şi observațiile colectate de psihiatrul Berthold Schwartz, ca şi de numeroşi alți psihologi, referitoare la suferințele transmise telepatic.

FENOMENE CARE NU AU PRIMIT O EXPLICAȚIE

Fenomene pe care le-am putea categorisi cel puțin drept „curioase”, fără a le putea da o explicație ştiințifică - prin prisma actualului nostru portofoliu de cunoştințe - conduc la ipoteza existenței unor „entități” venind dintr-un alt univers existențial, ale cărui trăsături nu le putem decît bănui. Acestea par a fi posesoare a cel puțin unei conştiențe şi con-ştiințe, şi a voi să ne contacteze. Am pomenit mai înainte de episodul trăit de autor, în legătură cu decesul unui membru al familiei sale. Să notăm aici un eveniment cu multe trăsături similare, consemnat de marele istoric Constantin C.Giurăscu, pe care acesta l-a trăit personal şi pe care l-a descris în memoriile sale (*Amintiri*, vol.1, p.212-213, Ed.Sport-Turism, Bucureşti, 1976):

„În vara anului 1926 ne-am dus soția mea şi cu mine la Vladomira, treizeci de kilometri nord-est de Iaşi, pe Prut, unde soacră-mea avea, prin moştenire de la tatăl ei, Ioan Cicei, transilvănean din Săcele, un bun agricol constînd din teren arabil,

fîneață şi pădure. Nu exista încă o casă de locuit, un conac pe acest bun, aşa încît ne-am instalat provizoriu într-o casă nelocuită din satul Vladomira, despre care sătenii ne-au informat însă, cu teamă, că e bîntuită de stafii şi că nu e bine să stăm acolo. Am rîs şi ne-am instalat, avînd grijă să pun revolverul - un Browning cu zece focuri - pe un scaun lîngă capul patului. Am baricadat în acelaşi timp uşa cu bagajele noastre; cele două ferestre ale camerei aveau gratii. Nu era încă miezul nopții cînd ne-au trezit din somn trei ciocănituri, care se repetau la foarte scurt interval. Am pus mîna pe revolver şi, țintind fereastra, am strigat: „Cine e?” Nici un răspuns. Ciocănîturile continuau. Am strigat a doua oară, adăugînd: „Răspunde sau trag!”. Iarăşi nici un răspuns, ciocăniturile ritmice continuînd. M-am uitat cu atenție: în dreptul ferestrelor nu era nimic, totuşi zgomotele veneau din acea direcție. După a treia somație, am apăsat pe trăgaci: deşi despiedicat, revolverul n-a luat însă foc, în mod inexplicabil. Nu ne-a rămas altceva de făcut decît, după un răstimp de aşteptare, să ne continuăm somnul. Am verificat, a doua zi dimineață, casa: nu era nici un lemn desprins pe care să-l fi putut bate vîntul, provocînd ciocăniturile repetate; n-am găsit nici-o altă pricină a zgomotelor. Am relatat în mod exact faptele, fără să le pot explica. Nu cred în stafii, nici în strigoi sau vîrcolaci, totuşi am sentimentul că există fapte sau fenomene care scapă înțelegerii noastre, cel puțin deocamdată.”

IV

EXTRACORPORALITATEA FENOMENUL „OBE”

Una dintre cele mai tulburătoare experienţe pe care cercetarea parapsihologică şi, prin tangenţă, şi cea tanatologică le descriu ca făcînd parte dintr-un stadiu iniţial al drumului către pragul morţii îl constituie aşa-numita „extracorporalitate”. Cunoscută şi sub denumirea de „proiecţie astrală”, literatura de limbă engleză o consemnează ca „out of the body experiences”, prescurtat OBE sau „travelling clarvoyance”. Este considerată drept un fenomen universal, ce se poate întîlni în orice timp şi e consemnat în aproape toate culturile pe care omul le-a traversat.

Extracorporalitatea se manifestă prin aceea că „eul” individului, în compunerea căruia conştienţa şi conştiinţa sînt două din principalele trăsături, se găseşte plasat în afara corpului fizic căruia îi aparţine. Această stare perfect conştientizată oferă unul din argumentele peremptorii pe care cercetarea parapsihologică le aduce în favoarea tezei existenţei sufletului şi, implicit, a existenţei supravieţuirii sale dincolo de pragul morţii fizice a trupului.

CONCEPTUL DE EXTRACORPORALITATE ÎN DIVERSE CULTURI

Foarte multe dintre culturile lumii antice sau ale căror rădăcini se găsesc implantate în aceste culturi au o reprezentare izbitor de asemănătoare asupra problematicii discutate aici. În vechile picturi egiptene apar reprezentările lui Ka, prezumat a fi aşa-numitul, mai tîrziu, „dublu” al corpului, desenat sub forma unei păsări ce părăseşte corpul fizic odată cu moartea sa. Celebra *Bardo Thodol*, cunoscuta *Carte tibetana a morţilor*, conţine instrucţiuni specifice adresate muribunzilor, în care se relatează modul în care să se elibereze „energiile” corporale ale muribundului. „Atunci cînd tu eşti găsit de leşinul morţii, corpul

radiant semănînd cu vechiul corp trebuie să-l azvîrli în afară. Acest corp «Bardo» este înzestrat cu puterile unei miraculoase mişcări."

Locuitorii Guyanei Britanice cred că, în transă, spiritul şamanilor lor se detaşează de corp, flotînd în aer. Aceeaşi credință este împărtăşită şi de indienii venezueleni. Vechii greci considerau că sufletul se transformă, după moarte, în „eidolon", imagine substanțializată a fostei persoane vii. De altfel, în epoca civilizației greceşti, conceptualizarea vieții după moarte a prins un contur bine definit şi a fost descrisă de Platon în cartea sa *Republica.* Descrierile trăirilor de „dincolo" aveau la bază în mare produsul imaginației, împletită însă foarte probabil şi cu concluziile trase din episoadele relatate de muribunzi pe patul de moarte. Pentru că, să nu uităm, şi în acea vreme oamenii, murind, parcurgeau aceleaşi etape care sînt parcurse şi astăzi la limita vieții, iar observațiile similare celor făcute de cercetătorii contemporani şi moderni ai tanatologiei s-au făcut, cu un coeficient mare de probabilitate, dacă nu de certitudine, şi în acele vremi demult apuse.

Budiştii sînt ferm convinşi că oamenii cu un înalt grad de spiritualitate dezvoltă puteri („siddhi") care permit „corpului radiant" să treacă „fără nici un obstacol sau rezistență prin ziduri şi dealuri ca prin aer: ei pot merge pe apă fără a intra în ea".

Acest „dublu" al corpului fizic, denumit Ka de egipteni, eidolon de greci, corp radiant de tibetani, dopfelanger de germani, verdoger de norvegieni, corp astral de ocultişti, este echivalent, pentru cercetătorul rus Iniuşin, cu termenul de „bioenergie". Iată cum descrie corpul astral un alt autor care s-a consacrat acestei teme, Yogi Ramacharaka: „Corpul astral aparținînd oricărei persoane este o copie exactă a corpului fizic al acesteia. El este alcătuit dintr-o materie foarte fină. În mod obişnuit, detaşarea corpului astral de corpul său fizic este însoțită de mari dificultăți, dar în timpul viselor, al stresului mental puternic şi în cursul unor condiții dezvoltate prin antrenament, corpul astral se poate detaşa... El părăseşte de asemenea corpul şi sub influența anesteziei generale sau în diferite faze ale hipnozei profunde". Din păcate, nu ni se relatează care este structura acestei „materii fluide", pe care sub această denumire sau sub altele similare o vom reîntîlni şi la alți autori.

În autobiografia sa, Sfînta Tereza consemnează faptul că, în

cursul exercițiilor spirituale pe care le practica, a simțit odată cum a fost transportată în întregime într-o altă regiune, complet diferită. A avut senzația că sufletul ei a rămas suspendat, părînd a fi complet în afara propriului corp.

INDUCEREA EXTRACORPORALITĂȚII

Extracorporalitatea se poate produce, în cazul unor stări fiziologice, printr-un procedeu de inducere voită, această capacitate reuşind a fi obținută în urma unor antrenamente specifice. Ea poate apărea spontan, în cazul unor stări de stres puternic sau în cazul instalării unor mecanisme ce caracterizează viața la limită, după cum poate fi obținută în stări provocate hipnotic sau prin drogare.

Una dintre stările predispozante de inducere a extracorporalității este claustrarea. Poate că cel mai ilustrativ exemplu în acest din urmă caz este cel pe care l-a oferit amiralul Byrd în celebra sa incursiune de explorator al Polului Sud. În perioada de şase luni pe care a petrecut-o într-o totală izolare la Pol, el descrie fenomenul de extracorporalitate aşa cum l-a trăit, cînd, zăcînd inert în patul său, a simțit dintr-o dată cum plutea ca o pasăre, decorporalizat, în spațiu.

În studii de laborator privind deprivarea senzorială, subiecții experimentatori consemnează, în legătură cu aceste fapte, modificări drastice ale senzațiilor corporale: „perceperea existenței a două corpuri ce sînt plasate unul lîngă celălalt" sau, într-o altă descriere, a existenței „unui balon parcă din puf de bumbac, plutind alături de corp." Aceeaşi senzație de plutire a „eului" în afară, dar alături de propriul corp, este obținută în experiențe efectuate sub hipnoză ori autohipnoză.

Experiențe în care s-au folosit droguri psihedelice[1] confirmă producerea unor stări similare. Astfel, chimistul Herbert Hoffmann consemnează primul una din stările induse de faimosul LSD: „Eul meu se găsea suspendat în spațiu şi eu îmi vedeam corpul jos, zăcînd pe pat".

[1] Psihedelic: care induce modificări ale psihicului, sesizabile de exemplu prin acutizarea sau inhibarea unor simțuri. Dintre drogurile psihedelice, amintim LSD şi heroina.

Conform comunicărilor lui L.Masters şi J.Houston, care au efectuat numeroase experimentări cu LSD, subiectul în cauză trăieşte senzația că „sesizează proiecția conştientului său în afara propriului corp, fiind capabil să-şi observe trupul ca şi cum ar fi plasat în afara lui, într-o parte a acestuia sau privindu-l de sus jos". Pentru unii subiecți, senzația descrisă este precedată de viziunea aurei corporale sau a „unui cîmp de forțe energetice".

Trebuie remarcat că, în timpul ieşirilor extracorporale, se constată deplasări la distanțe apreciabile ale subiecților, adevărate „voiaje astrale", de unde şi una dintre denumirile pe care le-a căpătat acest fenomen. Thelma Moss, profesoară la Institutul Psihiatric al Universității California din Los Angeles, autoare a numeroase studii de specialitate privind, printre altele, şi acțiunea drogurilor psihedelice, citează cazul unui psihiatru din cercul său de colaboratori: acesta, aflîndu-se sub influența LSD, a făcut un astfel de „voiaj" din America în Europa, în cadrul unor cercetări în care ulterior s-au confirmat faptele relatate de el.

Într-un caz cercetat de noi, protagonistul experiențelor OBE a debutat printr-un episod de ieşire spontană în circumstanțele unei stări de stresantă claustrare: subiectul s-a ascuns în podul casei părinteşti pentru a nu fi arestat de securitate. „Ieşirea" a debutat prin senzația de plutire în aer, în afara corpului care zăcea culcat, oferindu-i imaginea panoramată a întregului pod al casei. Şi-a putut vedea astfel propriul corp, ca şi cum l-ar fi privit din punctul cel mai înalt al podului. În acest tablou, atenția i-a fost atrasă de o bară de fier beton ascunsă după coşul sobei, către marginea podului şi pe care, din pozițiile ocupate în ascunzişul său, nu o putuse vedea pînă atunci. Şocul acestei „ieşiri" a fost atît de mare, încît inițial după „revenire", a crezut că trecuse printr-un moment de nebunie. Tîrîndu-se însă după coşul sobei pentru a-şi confirma realitatea, a redescoperit bara de fier beton pe care o văzuse ceva mai înainte, în starea de extracorporalitate pe care o traversase. Declară: „Am sărutat bara, de bucurie că nu înnebunisem!". Ulterior acestui episod, subiectul a mai trăit încă trei „ieşiri" spontane, în cursul cărora şi-a vizitat părinții şi sora, aflați în bucătărie şi, respectiv, în dormitor.

Este interesant de reținut amănuntul că, în cursul episodului în care s-a deplasat la bucătărie, dimineața foarte devreme, înainte de răsăritul soarelui, şi-a găsit mama spălînd, iar tatăl dormind pe o laviță. Încercînd să discute cu mama sa, nu a reuşit

să stabilească nici un contact cu ea. Pentru a-i atrage atenția, a împins cu o mînă o sticlă de vin aflată pe masă, dar aceasta nici nu s-a clintit, mîna a trecut prin sticlă ca prin aer. A încercat atunci să lege o discuție cu tatăl său, dar fără succes. Ulterior însă, tatăl său i-a spus că exact în acel interval de timp a visat că stăteau amîndoi de vorbă. Mai tîrziu, protagonistul a încercat să-şi inducă voluntar stările de ieşiri extracorporale, urmînd un antrenament sui-generis de concentrare a atenției şi de inducere a senzațiilor pe care le trăise spontan mai înainte. (Este interesant de remarcat că acest antrenament imaginat de el coincide cu unele din tehnicile dezvoltate pentru realizarea inducerii extra-corporalității - OBE). Ieşirile pe care le-a putut realiza după însuşirea tehnicii de inducere a stării de extracorporalitate au avut drept scop deplasări la distanțe din ce în ce mai mari.

Experiențele încercate în episoadele derulate în continuare s-au petrecut, conform celor declarate, într-un spațiu ținînd de un univers paralel cu cel în care trăim, venind în contact cu persoane decedate, care-l populau. Întrucît nu avea certitudinea că aceste trăiri erau reale, a încercat să se autoverifice. A realizat această verificare fără să vrea, în decursul detenției sale într-una din coloniile de exterminare ale canalului de tristă amintire Dunăre-Marea Neagră, unde a fost internat după arestare. Într-unul din voiajele astrale pe care le-a făcut, a venit în contact cu un personaj al cărui nume l-a reținut, deoarece era identic cu al unui cunoscut aghiotant regal. Timişorean fiind, acesta i-a povestit viața lui, încheiată prin asasinarea lui de către securitate în oraşul său natal. Să menționăm că, în universul descris, conversația nu se poartă în mod obişnuit, ci întrebările, formulate mental, îşi primesc răspunsul instantaneu în acelaşi cadru al configurațiilor mentale. Astfel, dialogul se desfăşoară pe calea transcenderii barierei lingvistice. Ca o paranteză, să amintim că şi actul deplasărilor se face, dacă s-ar putea spune aşa, într-un mod similar, protagonistul formulîndu-şi mental dorința de a ajunge într-un anumit loc, la care accede cvasiinstantaneu.

Povestind unui prieten de detenție episodul pomenit mai sus, acesta are ideea de a-l întreba pe un alt tovarăş de detenție, fost comisar de poliție în perioada incriminată a asasinării, dacă nu cumva a auzit de cazul respectiv. Presupunea că acesta ar fi putut cunoaşte cazul, dată fiind asemănarea dintre numele victimei şi acela al fostului aghiotant regal. La auzul întrebării, fostul

comisar a rămas înmărmurit de spaimă. Iată ce a relatat el apoi: comisar fiind în exercițiul funcțiunii la Timişoara, a fost chemat de către organele securității să facă constatarea morții unei persoane în fața vitrinei unui magazin. Persoana fusese împuşcată sub învinuirea de a fi fost surprinsă în flagrant delict de spargere cu scopul de a fura. Ca dovadă se aducea vitrina spartă a magazinului în fața căreia zăcea cadavrul. La observația comisarului că spargerea vitrinei se făcuse dinăuntru către în afară şi nu invers, fapt ce dovedea că nu victima o spărsese, i s-a răspuns să întocmească actele constatării aşa cum i s-a cerut, fără a mai comenta ordinul. De asemenea, să păstreze secretul absolut al operației. Împuşcatul avea numele celui „contactat astral", fapt ce l-a făcut pe fostul comisar şi actual codeținut să rămînă atît de speriat în momentul cînd a fost întrebat despre acest caz.

ANCHETE ASUPRA EXTRACORPORALITĂȚII

Studii privind voiajele „extracorporale" au fost organizate de mai multe instituții de profil. În anul 1968, un astfel de studiu a fost inițiat de Celia Green, directoare la Institute of Psihophysical Research al Universității Oxford, prin lansarea unui apel în presă şi la radio BBC pentru a primi comunicări de la persoane care au traversat astfel de situații. Au fost expediate chestionare unui număr de 400 de persoane din Anglia din care 200 au trimis răspunsuri. Cu toată dimensiunea relativ redusă a eşantionului obținut, care nu a fost suficient pentru o analiză statistică, s-a concluzionat totuşi că se poate contura, pe baza răspunsurilor primite, un tablou care să modeleze fenomenul. Astfel, majoritatea răspunsurilor consemnau, fiecare independent unul față de celelalte, faptul că în momentul desfăşurării fenomenului subiecții îşi simțeau prezența alături de corpul fizic, cuprinşi fiind de „un anume fel de paralizie". Dominantă apare senzația ocupării unui spațiu definit ca „un duplicat exact" al corpului lor fizic. În mod uzual este raportată şi senzația de „flotare aeriană" într-o planare deasupra scenei ambientale. Frecvent este exprimată surprinderea de a-şi privi propriul corp, aflat undeva inert dedesubt sau încercînd fără a reuşi unele manevre, ca de exemplu răsucirea unui comutator electric sau apăsarea pe clanța uşii pentru a o deschide. Lipsa de finalitate a unor astfel de acțiuni se

datoreşte faptului că mîna trece prin obiecte ca şi cînd acestea ar fi imateriale. Se consemnează de asemenea, în multe din răspunsurile acestei anchete, percepția unei luminozități puternice, ca şi persistența unor sentimente stenice de libertate, vitalitate şi sănătate.

În galeria investigatorilor fenomenului OBE este citat cu cea mai voluminoasă cazuistică cercetătorul Robert Crookal, geolog de profesie, care a strîns un material faptic însumînd 6 volume. Dintre cele mai cunoscute sînt lucrările sale *Tehnicile proiecției astrale, Studiul şi practica proiecției astrale* şi *Cartea cazurilor astrale*. Dacă investigațiile acestui autor nu aduc o explicație a fenomenului prin prisma mecanismelor lui de producere, alți cercetători au demarat studii de laborator pentru a încerca cel puțin să contureze manifestările clinice care însoțesc fenomenul.

Astfel, dr. Charles Tart, de la Universitatea Californiană din Davis, a efectuat studii encefalografice pe subiecții în transă OBE indusă. Raportul său consemnează că la pacienții aflați în această stare se înregistrează trasee encefalografice „neobişnuite şi unice, prezente doar în timpul acestei activități".

APARATURA PENTRU CONTACTAREA „LUMII DE DINCOLO"

Cercetările şi experimentele de laborator ce încearcă să utilizeze o aparatură diversă, construită special în scopul de a realiza un contact cu entitățile aflate în „lumea de dincolo", au preocupat numeroşi investigatori. Principiul de funcționare al acestor dispozitive constă în general în măsurarea unui lucru mecanic care s-ar produce sub acțiunea unei entități spirituale invocate. După cum se vede, aceste principii derivă din tehnicile spiritiste, motiv pentru care marea majoritate a acestor dispozitive şi metodologii au fost supuse unor critici.

Într-un dispozitiv conceput de către fizicienii J.Matla şi GJ.Zaalberg van Zelst, descris în lucrarea lor *Le mistere de la Mort*, se afişează valoarea presiunii realizate în aparat de prezența spiritului invocat. Presiunea obținută pare a fi de 47 de grame. Perfecționîndu-şi aparatura, ei realizează un nou aparat, denumit „dinamistograf". Cu toate acestea, experiențele lor au fost principial criticate, invocîndu-se faptul probabil că funcționarea

aparatului se datora unor abilități psihokinetice urmate de producerea lucrului mecanic şi activarea în mod inconştient pentru operatori, a dispozitivului. Argumentația a fost susținută cu cazurile concrete recunoscute ca atare şi consemnate în analele cercetării ştiințifice a acestui domeniu. Astfel este citat cazul Anne Rasmussen, capabilă să pună în mişcare psihokinetică un pendul plasat într-un container ermetic închis, sau al englezoaicei Jane Penfield, capabilă de aceleaşi performanțe. Pentru a nu mai vorbi de Nina Kulaghina din URSS şi de Felicia Parise din SUA, ambele investigate de mai multe comisii alcătuite din recunoscuți oameni de ştiință, ultima şi în cadrul renumitului Maimonides Medical Center din New York.

Puțină lume cunoaşte însă preocupările parapsihologice pe care le-au avut doi dintre cei mai iluştri inventatori ai secolului nostru: Marconi, în Italia, şi Thomas Alva Edison, „magicianul de la Menlo Park". Preocupările ambilor au vizat crearea unor dispozitive cu ajutorul cărora să se poată intra în comunicare cu sufletele celor dispăruți. În timp însă ce Marconi a abandonat aceste preocupări pe parcurs, Edison le-a continuat pînă la sfîrşitul vieții sale. Astfel, în 1920, revista „American Magazine" rupe tăcerea, notificînd preocupările de stabilire a unei modalități de comunicare cu cei decedați, prin intermediul unei aparaturi la care Edison lucra. Inventatorul împărtea entuziasmul realizării aparaturii cu apropiatul său colaborator Walter Dimwiddie. Moartea lui Dimwiddie în acelaşi an, 1920, cînd Edison împlinise vîrsta de 73 de ani, nu l-a împiedicat pe acesta să-şi continue investigațiile privind construcția unei „maşini psihice". Cu toate aceste informații, investigațiile făcute de către Norman Spieden - supervizorul curator al Aşezămîntului Istoric Național T.A.Edison - efectuate după moartea în 1931 a inventatorului, nu au descoperit în notele şi desenele acestuia nimic care ar fi putut să dea de urma aparaturii concepute. Explicația ar putea consta în cerbicia menținerii secretului absolut al invențiilor la care Edison lucra, păstrat pînă în momentul patentării lor.

EFECTUL RAUDIVE

Încercările de a comunica prin mijlocirea unei aparaturi cu cei care populează lumea de după pragul morții au continuat pînă în

zilele noastre. În anul 1959 şi, respectiv, 1960, Friedrich Jurgenson în Suedia şi Konstantin Raudive în Germania comunică faptul că au reuşit să înregistreze pe magnetofon vocile unor persoane decedate. Să menționăm că un efect similar fusese obținut şi comunicat în America, anterior (în 1956), de către Attila (Art) von Szalay şi Raymond Bayless.

Raudive este invitat în Anglia, unde Trinity College îi oferă condițiile necesare repetării experiențelor sale. Raudive realizează o serie de înregistrări ale unor sunete asemănătoare unor voci omeneşti, pe care le comercializează odată cu lucrarea sa asupra subiectului în cauză. Deşi la realizarea acestei tehnici au contribuit, după cum s-a arătat, mai mulți cercetători, efectul a devenit cunoscut marelui public sub numele lui Raudive, datorită largii audiențe de care s-au bucurat aparițiile sale în public.

Alți cercetători încearcă realizarea unei aparaturi destinate aceluiaşi scop, plecînd de la premise tehnologice diferite. Printre aceştia, Julius Weinberger, care prezintă aparatul conceput de el în nr. 3 al revistei „International Journal of Parapsychology". Concepția acestuia se bazează pe capacitățile senzitive ale plantei *Dionea muscipale,* utilizată de autor ca senzor biologic într-un montaj electronic în care, preluînd variațiile potențialului electric foliar de pe suprafața uneia din frunzele plantei, îl traduce într-un înscris grafic de forma unei curbe. Criticii acestei metode fac însă apel la binecunoscutele experimente ale lui Clive Bakster privind fenomenul de interacțiune om-plantă, care, cu probabilitate, este responsabil de obținerea rezultatelor lui Weinberger.

V

CORP FIZIC - CORP ETERIC - CORP ASTRAL AFIRMAȚIILE RELIGIEI CREŞTINE

Observațiile făcute de-a lungul timpului asupra derulării momentelor ce preced, însoțesc şi succed momentului exitusului, ca şi experimentele de natură parapsihologică, au sugerat faptul că structura fizică a organismului uman este acompaniată de alte două structuri. Prezența acestora caracterizează atributul de „viu", iar în absența lor ceea ce înțelegem prin „viață" nu se poate produce.

Existența acestor trei componente organice, denumite în terminologia parapsihologică „corp fizic, corp eteric şi corp astral", fiecare beneficiind de anumite caracteristici psiho- fizico-energetice, este afirmată şi în Noul Testament.

Omul a fost creat după „chipul şi asemănarea lui Dumnezeu" (Şi a zis Dumnezeu: „Să facem om după chipul şi asemănarea noastră", Facerea 1-26,27). Dacă ne gîndim la înfățişarea lui Dumnezeu „în unitatea ființei Sale şi Treime ipostatică", vom regăsi acest plan unic de organizare şi în structurarea omului în „duh, suflet şi trup". Această „unitate în trei" o regăsim de altfel în multiple înfățişări ale planului de organizare a lumii şi nu putem să nu o remarcăm şi în planul structurării ființei omeneşti.

ARGUMENTELE CERCETĂRII ŞTIINȚIFICE

PROCEDURILE ELECTROGRAFICE. În august 1896, la Berlin, dr. Jacob Jodko Narkewicz, polonez de origine, anunță că a obținut, pentru prima dată în lume, imprimată pe suport fotografic, imaginea aurei care înconjoară organismul viu omenesc.

Utilizînd un procedeu electrografic propriu, şi anume o descărcare electrică de înaltă tensiune şi mică intensitate furnizată de o bobină Ruhmkorff, imprimă aura mîinii pe un suport fotosensibil, ceea ce vine în sprijinul ipotezei privind existența anvelopei energetice care înconjoară organismul. Tot

Narkewicz este acela care pune în evidență una din proprietățile majore ale acestei aure, şi anume capacitatea ei de a reflecta stările afective (deci manifestări ale psihismului individual) în planul derulării lor în componenta energetică - eterică - a organismului." Demonstrația experimentală a fost obținută pe baza electrografiilor, care au arătat că, în cazul a două persoane aflate în raporturi de simpatie, strimerii efluviilor aurelor acestora se întrepătrund. În acelaşi timp, în cazul persoanelor aflate în raporturi de reciprocă antipatie, strimerii efluviilor celor două aure sînt despărțiți de un şanț cu o evidentă delimitare abruptă. În acest fel, „ciocnirea" celor două emisiuni energetice ale aurelor delimitează o zortă în care nu se găsesc întrepătrunderi efluvionare.

După o perioadă de vogă creată de această descoperire, amplificată în epocă şi de lucrările dr. Baraduc de la Paris, în laboratoarele căruia Narkewicz lucrează o perioadă de timp după 1900, descoperirea lui cade în uitare. De-abia în anul 1939, soții Semion şi Valentina Kirlian, fără a avea cunoştință de lucrările lui Narkewicz (şi nici de cele ale cehului Barthelemy Navratil, care în 1889 publicase cercetările sale asupra procedurilor de obținere a unor amprente electrografice, sau de cele ale lui J.Brown, care în anul 1888 publicase în „Philosophical Magazine" o lucrare pe aceeaşi temă - ambii lucrînd cu structuri inanimate), redescoperă fenomenul.

Procedura soților Kirlian, sub numele cărora fenomenul este şi în prezent cunoscut, este ținută în secret pînă la 12 ianuarie 1973, dată la care este desconspirată de către americani, care luaseră cunoştință de ea pe căi „oculte" încă din 1952.

Despre electrografia Kirlian practic nu s-a cunoscut nimic în vestul continentului înainte de apariția comunicărilor în presa de larg tiraj (Leonidov 1962; Ostrander şi Schröder 1970) şi înainte de publicarea schemelor tehnice şi detaliilor care au făcut înconjurul Americii, ca urmare a vizitării Europei estice de către oamenii de ştiință americani (Krippner şi Davidson 1972; Moss 1971; Tiller 1972). Cu toate acestea, guvernul SUA poseda informații asupra fotografiei Kirlian cu cîțiva ani înainte ca publicul larg şi comunitatea ştiințifică să fi cunoscut ceva.

La 19 septembrie 1959, Divizia de tehnologii externe a Comandamentului Forțelor Aeriene din Dayton, Ohio, a primit copia unui raport tehnic aparținînd lui S.D.Kirlian şi soției sale, V.K.Kir-

lian, ce fusese publicat în 1958. La 29 ianuarie 1963, copii în limba engleză ale raportului Kirlian au fost trimise unui număr de 17 agenții, printre care: Pentagon 2 copii; diferite servicii ale Statului Major al forțelor aeriene - 36 copii; CIA - 1, NASA - 1; U.S.Army - 3; U.S.Navy - 3; RAND Corp. - 1. Permisiunea de a publica aceste materiale nu aTost acordată de către Divizia de tehnologii externe decît după 12 ianuarie 1973, cu exact o lună înainte ca un articol similar celui al soților Kirlian să fie publicat în cartea lui Krippner şi Rubin, *Galaxies of Life*.

La 28 ianuarie 1971, Stanley Krippner, preşedintele Asociației Americane pentru Cercetări Parapsihologice a făcut o vizită de lucru în URSS, la invitația Institutului de Psihologie al Academiei de Ştiințe, pentru a se documenta asupra cercetărilor de telepatie, clarviziune, precogniție şi psihokinezie ce se efectuează în URSS. Repetat şi în 1972, voiajul său a fost sponsorizat de către Fundația pentru Educație „Erikson" din Baton Rouge-Louisiana. Aceste vizite au avut drept consecință faptul că gazda sa din URSS, cunoscutul om de ştiință Edvard Naumov, a fost judecat şi condamnat de către Tribunalul din Moscova la doi ani deportare, aparent pentru încercările sale de popularizare a parapsihologiei, în realitate pentru acuzația că ar fi transmis americanilor secretele electrografiei Kirlian.

Problematica pe care procedura electrografiei Kirlian o aduce ca noutate față de descoperirea lui Narkewicz constă în punerea în evidență a unei alte proprietăți a aurei - respectiv a corpului eteric -, şi anume a ceea ce a fost denumit „efectul fantoma frunzei": tăind limbul unei frunze lobate, pe amprenta electrografică a acesteia va fi reținut conturul distinctiv inițial al frunzei, aşa cum arăta el înainte de amputare.

RADIAȚIILE AUREI. Studiile efectuate asupra acestui fenomen, relevînd unele dintre particularitățile energetice ale organismelor vii, au arătat capacitatea emanațiilor radiative ale aurei de a influența la distanță alte organisme. Astfel, lucrările efectuate în cadrul Institutului de Neuropsihiatrie din Los Angeles al Universității Californiene de către prof. Thelma Moss sugerează că această acțiune la distanță a organismului uman este recepționată de plante. Amprenta electrografică a florilor de crizantemă ofilite, imprimată la cîteva zile de la recoltarea acestora, caracteristică pentru plantele muribunde, suferă o reală modificare după ce

aceste flori au fost supuse influenței benefice a cîmpului generat de mîinile unui subiect uman. Electrografiile obținute după aplicarea unor atare proceduri arată, ca de altfel şi fotografiile obişnuite, revitalizarea florilor, care ajung să recapete parametrii unor plante proaspete.

ELECTRONOGRAFIA. Cercetări în aceeaşi direcție au fost făcute în țara noastră începînd cu anul 1975. Prin crearea unei tehnici electrografice originale, denumite „electronografie", am reuşit ca, împreună cu un grup de cercetători, să obținem rezultate deosebit de interesante, care, în acest plan al discuției, pot fi sistematizate în trei direcții:

- Spectrul de emisiune al corpului energetic (convențional denumit aură, corp eteric, corp radiant), pus în evidență prin procedeul electronografic, emite într-un spectru energetic ce se disipează în benzi spectrale în diferitele zone ale organismului viu. Astfel, emisiunile din regiunea capului sînt plasate preponderent în zona albastru-violet a spectrului, în timp ce extremitatea codală a organismelor emite predominant în zona roşie a spectrului vizibil.

- Intensitatea emisiunilor aurei începe să scadă după ce survine moartea. În experiențe făcute pe şoareci de laborator, curba intensității acestei emisii se menține cîteva minute în platou, după care începe să descrească liniar, pentru ca amprenta lăsată la cca 30 de minute după exitus să fie specifică unui corp fizic inanimat.

- Amprenta electronografică prezintă un aspect al stării informațiilor biologice de tipul imaginilor holografice.

Astfel, în experiența de tipul „fantoma frunzei", în care decupajul foliar este practicat sub forma unei ferestre în mijlocul frunzei (deci nu amputarea unui limb), pe amprenta electronografică din golul acestei ferestre se distinge conturul general al frunzei, redus la dimensiunile micşorate care să-i permită înscrierea în golul ferestrei decupate.

Acest fenomen face să se deducă o altă caracteristică a structurii energetice a aurei ce însoțeşte corpul fizic, şi anume acela al organizării sale în felul stocajului holografic al informațiilor pe care le vehiculează. Altfel spus, fiecare „secțiune" a acestei structuri conține informația globală a întregului acestei structuri.

EFECTUL CITOPATIC ÎN OGLINDĂ. Investigații deosebite au fost făcute pentru elucidarea cuplajului la interfața dintre corpul fizic şi cel eteric în organismul omenesc. Conform concluziilor acestor cercetări, corpul eteric realizează o „rețea" în care este locată şi vehiculată sub raport energetic întreaga informație ce ghidează creşterea celulară, precum şi dezvoltarea structurii fizice a corpului. Această energie operează pe baza unui scenariu concentrat şi împletit cu mecanismele genetice. Ca urmare, corpul fizic este conectat şi depinde de corpul (energetic) eteric, primul neputînd exista în afara celui din urmă. Disfuncțiile apărute în cîmpul de forțe al corpului eteric sînt urmate de afectarea maladivă a corpului fizic. Se poate astfel afirma că, în marea majoritate a cazurilor, boala debutează printr-un mecanism patogen ce afectează inițial corpul eteric, fiind urmată secundar de manifestările disfuncționale ale corpului fizic. Astfel, corpul eteric, ale cărui proprietăți sînt datorate energiilor denumite în ultima vreme „subtile", poate servi nu numai ca un punct de plecare în diagnosticul medical, ci şi ca un domeniu de acțiune terapeutică, domeniu abordat predilect de medicinile tradiționale extremorientale, cît şi de procedurile neconvenționale de terapie prin transfer bioenergetic.

Din acest punct de vedere, al debutului inițial în planul manifestărilor energetice al stărilor maladive, prin afectarea corpului eteric şi, secundar, a celui fizic, unul din cele mai serioase argumente este oferit de descoperirea „efectului citopatic în oglindă" de către acad. V.Kaznakeiev. Se ştie că agresiunea unor factori nocivi asupra celulelor vii, ca de exemplu a unor virusuri, este însoțită de producerea unor microleziuni celulare, fenomen cunoscut ca „efect citopatic". Se considera că apariția leziunilor citopatice nu se poate produce decît prin introducerea factorului agresional direct în celulă. Or, Kaznakeiev demonstrează că producerea efectului citopatic poate fi indusă printr-un mesaj informațional pe o purtătoare energetică fără ca între celula emițătoare şi cea receptoare să existe un contact direct. Acest tip de efect, denumit „citopatic în oglindă", acționează numai în planul energetic al corpului eteric al organismului, demonstrînd primatul dereglărilor energetice din planul corpului eteric asupra leziunilor morfologice din planul corpului fizic.

ENERGIILE SUBTILE

CONCEPȚIILE EXTREM-ORIENTALE. Conform concepției medicale chineze, domeniul bioenergetic care animă structurile vii este cunoscut sub denumirea de energie „chi". Această energie este vehiculată pe anumite trasee, cunoscute drept „meridiane". În lungul meridianelor sînt plasate „punctele active de acupunctură". Prin intermediul meridianelor, punctele active de acupunctură intră în conexiune directă cu organele interne. Circulația acestei energii subtile este supusă unui orar circadian, în care orele de activitate maximă şi minimă a organelor interne sînt riguros respectate. Intervenind prin înțeparea acestor puncte, care sînt dispuse într-o hartă ce acoperă întregul organism, se poate acționa asupra disfuncțiilor organelor afectate, readucînd corpul fizic la funcționalitatea sa normală, prin intermediul, deci, al corpului eteric.

CONCEPȚIILE EUROPENE. Harta acestei rețele de canale energetice a fost identificată începînd din anul 1960, datorită lucrărilor profesorului coreean Kim-Bon-Han. Injectînd izotopul radioactiv al fosforului P^{32} în punctele activate, acesta a putut mări printr-un procedeu autoradiografic traseul meridianelor şi punctelor de pe ele, determinînd diametrul tubular al sistemului ca avînd între 0,5 şi 1,5 microni. Ulterior, cercetătorul francez Pierre de Vernejoul, utilizînd Tehnețiu 99, determină viteza de circulație a acestei energii la valoarea de 5 cm pe minut.

Într-o amplă lucrare originală, profesorul Bjorn E.W.Nordenstrom, şeful Catedrei de radiologie de la Institutul Karolinska din Stockholm, dezvoltă în cadrul teoriei energiilor subtile cercetări experimentale proprii şi prezintă evidențele teoretice ale unui sistem circulator adițional față de cel cunoscut începînd de la Harwey[1] şi pînă azi. Denumit de Nordenstrom „circuit biologic electric închis", acest sistem acționează în fiziologia organismului în planul energetic al acestuia. Dereglările lui se repercutează mai ales în patologia neoformațiilor. În acelaşi timp, însă, el furnizează şi o cale de intervenție, în special în tratamentul bolilor canceroase.

[1] William Harwey (1578-1657) - medic englez, fondatorul fiziologiei moderne. A descoperit, în anul 1619, circulația sanguină.

CONEXIUNI ALE CORPULUI FIZIC CU CEL ETERIC. Să menționăm că modificările „corpului eteric" vizibile în forma aurei pot fi observate fie prin procedee electronografice de captare a imaginii pe un suport fotosensibil color, fie chiar cu ochiul liber, de către persoane obişnuite, fără un antrenament prealabil, În acest scop, încă din anul 1912, medicul englez Kilner a descoperit o procedură simplă de vizualizare a aurei, prin utilizarea unor ochelari colorați cu dicianină. Inducînd o sensibilitate a retinei pentru radiația ultravioletă, ochelarii dr. Kilner permit ca, prin vizualizarea aurei pacienților, să poată fi depistate simpto-mele prodromale ale bolilor, premergătoare, în planul manifes-tărilor de la nivelul corpului eteric, debutului clinic al bolii sesi-zabile la nivelul corpului fizic.

Într-un mod similar, aceleaşi disfuncții organice sînt precedate de modificarea bioluminiscenței punctelor acupuncturale activate, modificare ce poate fi pusă în evidență prin procedeele electronografice. Să notăm că, în concepția indiană, circulația energiilor subtile se desfăşoară în organismul omenesc în cadrul unui sistem de canale guvernat de şapte centri vitali, denumiți „chakre". Între chakre, plexurile nervoase, sistemele fiziologice şi, separat, cel endocrin, aşa cum sînt acestea determinate de concepția medicală europeană, se pot stabili următoarele corespondențe[1]:

CHAKRA	PLEX NERVOS	SISTEM FIZIOLOGIC	SISTEM ENDOCRIN
Coccigiană	sacral-coccigian	reproducitv	gonade
sacrală	sacral	genito-urinar	celule Leydig
solară	solar	digestiv	adrenergic
cardiacă	cardiac	circulator	timus
tiroidiană	gangl.cervical	respirator	tiroidian
frontală	hipotalamo pituitar	sist. nervos autonom	pituitar
pineală	cortex cerebral-pineal	SNC Control central	pineal

[1] După Richard Gerber, M.D. *Vibrational medicine*, Ed. Bear and Co", Santa Fe, New Mexico, 1988.

CORPUL ETERIC

Chakrele apar ca fiind centri ai corpului eteric, corespondenți ai altor centri energetici cu parametri calitativ superiori, situați în corpul astral al organismului. Conform aceleiaşi concepții yoghine, chakrele corespund unor porți prin care energia înalt vibratorie tranzitată prin ele este direcționată spre ieşirea acestui sistem la interfața cu structurile corpului fizic, regăsindu-se în sistemele glandular-hormonale.

Avîndu-şi originea primară in corpul eteric, chakrele sînt funcțional conectate între ele şi, odată cu aceasta, şi cu structurile tisulare ale corpului fizic. Legătura la acest nivel se realizează prin intermediul unei rețele canaliculare fine, ce vehiculează energiile subtile, cunoscută sub denumirea de „nadis". Este luată în discuție existența a cca 72.000 de canale nadis, a căror topografie se împleteşte cu cea a sistemului nervos. Disfuncționalitățile înregistrate la nivelul chakrelor şi nadisurilor sînt, ca urmare a acestei structurări, asociate cu disfuncțiile sistemului nervos, atît în planul lor cantitativ, cît şi în cel calitativ de manifestare fiziopatologică. Conform investigațiilor efectuate de către Hiroshi Motoiama, alterațiile sistemului chakra nadis se repercutează şi în planul potențialelor electrostatice ale organismului, fapt ce permite atît vizualizarea cît şi cuantificarea lor prin procedeele electrografice.

Studiile efectuate de către dr. Valeria Hunt de la Universitatea Californiană din Los Angeles au demonstrat că, față de frecvența normală a undelor EEG, situată între 0-100 cicli/sec. (majoritatea informațiilor baleind banda 0-30 cicli/sec.), a electromiogramei în jurul a 225 cicli/sec., iar EKG în jurul a 250 cicli/sec., aceeaşi frecvență colectată la nivelul chakrelor se situează între valorile de 100 şi 1600 cicli/sec.

S-a demonstrat în aceste studii că modificările coloristice ale spectrului aurei sînt strîns corelate cu modificările frecvenței ciclurilor înregistrate la nivelul chakrelor. Un amănunt nu lipsit de importanță îl formează constatarea că aceste frecvențe reprezintă subarmonici ale frecvențelor spectrului coloristic al emisiunilor aurei.

CORPUL ASTRAL

Aşa cum este descris de către literatura ezoterică, corpul astral este constituit dintr-o „materie astrală", considerată a fi o substanță subtilă, caracterizată de o energie vibratorie foarte înaltă, mult superioară celei a corpului eteric. Într-o astfel de structurare, peste primii doi constituenți amintiți pînă acum ai organismului şi anume corpul fizic şi cel eteric, se suprapune corpul astral, care ocupă în timpul vieții acelaşi spațiu. Aceste elemente constitutive realizează o construcție de tipul coexistenței nondistructive. Un model care ar putea să ne sugereze o analogie ne este oferit de un circuit telefonic prin care sînt transmise simultan, fără a se interfera, două mesaje pe două purtătoare de frecvențe diferite.

Similar corpului eteric, corpul astral posedă un număr de şapte chakre, corespondente celor dintîi. Ca şi chakrele corpului eteric, cele ale corpului astral joacă rolul unor transformatori de energie care, captînd energia cosmică vehiculată la acest nivel, o canalizează către corpul eteric şi, prin intermediul acestuia, spre corpul fizic. Se realizează astfel un circuit de transport al energiilor subtile care animă structura întregului organism biologic, corpul fizic receptînd aceste energii din corpul eteric via sistem nervos şi endocrin. Atunci cînd corpul astral este supus unor presiuni emoționale, conexiunile chakrelor astrale furnizează emisiunea energiei subtile într-o formă alterată, care induce tulburări ale stării de sănătate. Din acest punct de vedere, activitatea hormonală a majorității glandelor endocrine este dependentă de activitatea energizantă a chakrelor asociate lor.

Spre deosebire însă de corpul eteric, prin care se susține energizarea corpului fizic, corpul astral se bucură de o funcționalitate superioară, aceea de vector al conştiinței. El poate exista separat şi în afara corpului fizic, dar conectat la acesta printr-un cordon de tip „ombilical". Acest cordon a putut fi fotografiat, demonstrîndu-se faptul că, după moartea corpului fizic, legătura prin „cordonul ombilical" dintre acesta şi corpul astral se rupe.

Mobilitatea de care se bucură corpul astral îi permite să părăsească sediul oferit de corpul fizic, atît în timpul somnului cît şi în diverse alte situații. Această proprietate a corpului astral joacă un deosebit rol în explicarea fenomenelor care se petrec la limita vieții. Relatările persoanelor care au trăit o astfel de

experiență converg toate către descrierea senzației de plutire în jurul corpului fizic, concomitent cu cea de autoscopie. Deşi corpul fizic se găseşte din punct de vedere clinic într-o completă stare de inconştiență, pacienții sînt capabili, după reducerea lor în stare normală de conştiență, să relateze cu lux de amănunte întregul tablou şi desfăşurarea secvențială a scenelor petrecute pe întregul parcurs al letargiei lor. Toate aceste fenomene nu pot fi explicate numai prin motivațiile medicale cunoscute de fiziopatologia clasică a hipoxiilor cerebrale şi mai ales a stărilor precomatoase şi comatoase, aduse deseori ca argumente. Din acest punct de vedere, explicarea parapsihologică a mecanismelor ce se derulează în aceste situații, cu toată precaritatea terminologiilor şi conceptelor vehiculate, vine să umple un gol pe care cercetarea experimentală este datoare să-l acopere.

După cum s-a arătat, păstrarea legăturii între corpul astral şi cel fizic se realizează printr-un cordon de tip ombilical, pe care literatura ezoterică îl menționează sub denumirea de „cordon de argint", cordon care se rupe odată cu moartea corpului fizic. Se consideră că, în timpul somnului, corpul astral părăseşte locația sa - corpul fizic - „navigînd" în mediul din care îşi trage numele, cel astral, unde intră în contact cu elementele şi entitățile ce populează acest spațiu. O parte a acestor contacte se regăseşte în episoadele şi fenomenele onirice. Întrucît însă, la deşteptare, majoritatea oamenilor nu-şi amintesc cele petrecute în timpul somnului, le este dificil să conchidă asupra experiențelor astrale petrecute. În majoritatea cazurilor, aceste experiențe apar sub forma rememorării viselor, stare de fapt puțin înțeleasă din filmul desfăşurărilor acestor episoade. Să amintim aici că aceste trăiri sînt deseori legate de o alterare a percepției spațio-temporalității, aşa cum o trăim în mod obişnuit, iar conexiunea dintre trecut, prezent şi viitor suferă o amalgamare. În mecanismele tulburării spațio-temporalității sînt incluse procesele precogniților, relevate ca un caz particular sub forma viselor premonitorii.

Situațiile în care proiecția corpului astral este intens trăită şi în care ejecția acestuia este brutală sînt legate de episoadele ce traumatizează puternic corpul fizic, cum ar fi accidentele, intervențiile chirurgicale delabrante etc. În aceste cazuri care duc la instalarea unor stări de trăire la limita vieții, disociația dintre corpul fizic şi cel astral se manifestă mai ales sub forma unor reflexe de protecție a conştientului şi conştiinței față de agresiunea fizică în

stabilirea drumului de urmat la bifurcația dintre calea de trecere peste pragul morții şi cea a reîntoarcerii la viață.

Pe de altă parte, trăirea unor astfel de experiențe determină, la unele persoane, facilitarea capacității de a-şi autoinduce stările de extracorporalitate în proiecție astrală. În diferitele lor ipostaze, aceste stări constau în ejecția corpului astral şi plasarea sa începînd din preajma propriului organism şi pînă la deplasarea sa la mari distanțe geografice.

INVESTIGAȚII EXPERIMENTALE ALE STĂRII DE EXTRACORPORALITATE

Este foarte normal ca, în aceste condiții, trăirile experiențelor de extracorporalitate să fie investigate într-o cercetare care caută să explice fenomenul ca atare. Aceste încercări, efectuate pe parcursul deceniilor, împotriva unor servituți determinate de evidentul exotism al problematicii în sine, au putut totuşi descoperi cîteva metodologii apte să ateste realitatea fenomenului, în maniera în care sîntem obişnuiți a înțelege şi interpreta fenomenul ştiințific.

Un ciclu de interesante experiențe asupra acestui subiect a efectuat dr. Robert Morris în cadrul Institutului Psychical Research Foundation din Durham, Carolina de Nord - SUA. Acesta a beneficiat în investigațiile sale de aportul unui subiect, Keith Harary, care avea capacitatea de a-şi induce starea de proiecție astrală. Testele au plecat de la constatarea că pisicuța de casă a lui Harary, în mod obişnuit foarte jucăuşă şi hoinară, devenea brusc foarte liniştită, aşezîndu-se într-o anumită postură atunci cînd starea de extracorporalitate se instala în cazul lui Harary. Utilizînd o metodologie de cuantificare a mişcărilor animalului, dr. Morris l-a utilizat ca biodetector, cu ajutorul unei instalații de filmare a mişcărilor sale. Analiza imaginilor filmate a arătat coincidența dintre dinamica mişcărilor animalului şi intrarea în starea de extracorporalitate a lui Harary. Deşi experiențele au fost făcute în cadrul a patru sesiuni, pentru a se putea determina reproductibilitatea lor, opiniile exprimate au pus sub semnul criticii modelul experimental utilizat de către autor.

Alte experiențe efectuate în aceeaşi direcție au încercat fotografierea, măsurarea sau cîntărirea corpului astral. Primele tenta-

tive sînt consemnate în anul 1897, în periodicul „Annales des Sc. Psichologique". S-a reuşit fotografierea „cordonului de argint", de tipul celui ombilical, care leagă corpul astral de corpul fizic, în momentul ejectării corpului astral din organismul unui muribund. Să menționăm pe de altă parte că, în timpul şedințelor de psihokinezie, cunoscuta practiciană sovietică Nina Kulaghina scade în greutate cu aproximativ 1 kg. Să notăm şi experiențele făcute în anul 1908 de către dr. Durville, dar mai ales cele ale dr. Duncan Mac Dougall, care au suscitat o mare controversă în lumea oamenilor de ştiință şi a marelui public.

Dr. Dougall, efectuînd cîntărirea pacienților muribunzi - cu mijloacele puse la dispoziția sa de tehnica deceniului respectiv - consideră că în momentul exitusului greutatea muribundului scade brusc cu o valoare între 15 şi 30 gr., scădere care nu poate fi pusă nici pe seama deshidratării şi nici pe cea a greutății volumului de aer rezidual pulmonar al ultimei expirații, toate acestea fiind scăzute din calcul.

Cea mai sofisticată experiență în acest domeniu a fost însă realizată la Standford Research Institute de către doi cunoscuți şi apreciați fizicieni, Puthoff şi Targ, ale căror contribuții, printre altele în domeniul telepatiei, sînt fundamentale pentru cunoaşterea fenomenelor psi. Ei îşi publică în 1974 experiențele, care au avut drept protagonist un cunoscut subiect dotat cu facultăți psi, Ingo Swann. Puthoff şi Targ l-au supus pe Ingo Swann unor sofisticate determinări magnetometrice. Experiențele s-au desfăşurat într-o incintă izolată antimagnetic şi cu aparatura aflată la un potențial de bază stabil. Pe parcursul perioadei de timp în care Ingo Swann a început experimentarea proiecției sale astrale, spotul magnetometrului a înregistrat dublarea frecvenței pe durata unui interval de timp de aproximativ 30 de secunde. În plus, Swann a putut descrie ulterior desenele executate pe folii de aluminiu plasate în incinta unde se găsea magnetometrul, desene despre care nu avusese nici un fel de cunoştință anterioară şi pe care le-a putut observa numai în condițiile unui voiaj astral.

Suita acestor experiențe, ca şi fenomenele adiacente înregistrate, denotă faptul că proiecția astrală este un fenomen real ce trebuie supus în continuare investigației ştiințifice. Se poate conchide că ea este însoțită de perturbații electromagnetice, măsurabile cu aparatura existentă în prezent.

VI

MODELE ALE MATERIEI ETERICE ŞI ASTRALE

Deşi pînă în prezent nici un capitol al teoriei electromagnetismului nu a fost consacrat fenomenelor legate de corpul eteric şi astral, încercările unor cercetători de a modela matematic aceste fenomene nu sînt lipsite de interes, atît teoretic cît şi practic.

Deschizător de drumuri în această direcție este prof. William Tiller, şeful Departamentului de Ştiința Materialelor al Universității Standford din SUA. Cercetările acestuia efectuate în ultimul deceniu au fost îndreptate în direcția explicării fenomenelor unice legate de energiile subtile, pe baza cunoştințelor actuale acceptate de teoriile în vigoare.

MODELUL TILLER-EINSTEIN

Modelul matematic propus, cunoscut sub denumirea de model Tiller - Einstein, se bazează pe conceptele teoriei einsteiniene a relativității care, în mod natural - deşi aparent paradoxal - nu contrazic fenomenele psi. Să notăm aici că, din 1949, cunoscutul matematician Godel demonstrase că soluțiile ecuațiilor einsteiniene corespund unui model conținînd liniile unui univers temporal închis, model care explică o parte a fenomenologiei parapsihologice, printre care retro şi precogniția.

În acest sens, prof. Tiller pleacă de la transformarea Einstein-Lorenz, ce descrie modul în care viteza alterează timpul, lungimea, lățimea şi masa unui sistem fizic. O consecință directă a acestui fapt este aceea că o particulă fizică avînd masă nu poate fi accelerată pînă la viteza luminii, întrucît la această viteză masa ei ar deveni infinită. Acest fapt a condus pe unii fizicieni la concluzia că viteza maximă în universul nostru fizic este egală cu viteza luminii, limită ce nu poate fi depăşită. Dacă în ecuația transformării Einstein-Lorenz se introduce o valoare mai mare decît viteza luminii, se extrage rădăcina pătrată dintr-un număr negativ, ceea ce aparține domeniului „numerelor imaginare”.

Aceste numere contribuie la dezvoltarea unor ecuații capabile să descrie matematic interacțiuni de tipul energiilor subtile din sistemele vii.

Modelul matematic propus de prof. W. Tiller pleacă de la premisa existenței valorii $\sqrt{-1}$. Odată ce viteza tinde către infinit, energia, şi implicit masa unei particule tind spre infinit, viteza *c* a luminii impunînd o barieră notată prin +. În acest spațiu, de la 0 la +, se desfăşoară fenomenele spațio-temporale (cu semn matematic pozitiv) ce descriu universul fizic pe care îl cunoaştem prin simțurile noastre, care ne permit „să-l pipăim" şi în care se produc fenomenele desfăşurate numai la viteze subluminice. Privind acum ca într-o oglindă curba vitezei din spațio-temporalitatea pozitivă fizică, constatăm că, depăşind viteza luminii, pătrundem într-un domeniu spațio-temporal negativ. Acest univers în care operează particule cu viteze supraluminice, denumite de unii fizicieni - printre care şi Feinberg - „tahioni", formează „universul eteric" al spațio-temporalității negative. În acest univers, particulele avînd o masă negativă vor manifesta proprietăți negentropice. Cunoscînd faptul că prin termenul de „entropie" este desemnat gradul de dezordine al unui sistem, creşterea entropiei duce implicit la creşterea dezordinii. Spre deosebire însă de sistemele fizice în care cu trecerea timpului, creşte entropia şi, deci, dezordinea sistemului, în sistemele biologice vii există o tendință inversă, de scădere a entropiei şi creşterea negentropiei, a gradului de organizare, în defavoarea entropiei, a dezordinii.

În aceste condiții, corpul eteric al structurilor biologice vii constituie un „pattern" de autoorganizare energetică într-un sistem de tip holografic, ce demonstrează evidente proprietăți negentropice. Prezumțiile emise de către prof. Tiller privind primordialitatea proprietăților magnetice ale fenomenelor desfăşurate în universul spațio-temporalității negative eterice capătă noi valențe şi confirmări.

CONFIRMĂRI EXPERIMENTALE ALE MODELULUI TILLER-EINSTEIN

Investigațiile făcute de către Bernard Grad vin să confirme supozițiile lui Tiller. Astfel, Grad constată experimental că activita-

tea biocîmpului uman asupra ratei de creştere a plantelor este similară cu acțiunea asupra acestora a cîmpurilor magnetice.

În aceeaşi ordine de idei, studiile dr. Justa Smith arată că, într-un mod similar, acțiunea biocîmpului uman duce la accelerarea cineticii activității unor enzime (tripsina), într-o modalitate identică mecanismului de acțiune a cîmpurilor de înaltă intensitate.

Este interesant de remarcat faptul că cercetările efectuate de către dr. John Zimmerman de la Medicine School of Colorado University au demonstrat nivelul crescut de cîteva ori al emisiunii cîmpului magnetic al mîinilor vindecătorilor față de cîmpul magnetic obişnuit al organismului.

Din experiențele dr. Justa Smith, care a comparat similitudinea efectelor obținute prin intervenția biocîmpului uman cu cel al unui cîmp magnetic de mare intensitate de 13.000 de gauşi (de 26.000 de ori mai mare decît cîmpul magnetic terestru), rezultă totuşi marea diferență cantitativă dintre energiile implicate, fapt ce aduce după sine şi supoziția implicită a existenței unor diferențe calitative între sursele magnetice fizice şi cele biologice.

UNELE SPECULAȚII TEORETICE

Conform opiniilor prof. Tiller, domeniul spațio-temporalității negative eterice este legat de lumea fizică prin intermediul unor particule denumite „deltroni", care realizează cuplajul energetic între cele două domenii. Existența deltronilor se impune prin faptul că în absența lor nu se poate realiza un cuplaj rezonant vibrațional între energiile fizice şi cele eterice. Lucrările sale teoretizează, pe de altă parte, faptul că domeniul energiilor astrale implică viteze superluminice, de 10^{10} pînă la 10^{20} ori superioare celei a luminii.

Modelul teoretic Tiller-Einstein este deosebit de relevant în interpretarea manifestărilor materiei eterice şi astrale. Domeniul astral beneficiază de proprietăți unice, printre care trebuie subliniată autonomia, confundabilă cu viață proprie, a încărcăturii emoționale sau astrale a gîndurilor. La nivelul energetic astral, gîndurile conştientului sau inconştientului coexistă sub forma unor cîmpuri de energii specifice, de forme, culori şi caracteristici unice. Unele gînduri, în particular cele avînd o încărcătură emoțională puternică, pot căpăta o identitate separată față de cel

care le-a generat. Alte gînduri pot fi încărcate de o subtilă „substanțialitate" energetică, existînd sub o formă inconştientă, în cadrul cîmpurilor energetice ale celui care le-a creat şi le poartă. În aceasta rezidă caracteristicile benefice ale „gîndului bun" atît pentru purtătorul lui, cît şi pentru cei din jurul său sau al persoanei căreia îi este adresat. După cum tot în acest plan se manifestă acțiunea malefică a „gîndului rău", atît asupra purtătorului, cît şi asupra celor din jurul său.

Aceste gînduri pot fi deseori receptate de către clarvoianți, persoane sensibile la fenomenele intens energetice din acest plan al vieții. Spațiul conştientului nostru poate influența cîmpurile de energii subtile implicate în propria noastră structură omenească, cu majore implicații în psihologie, medicină, stări la limita vieții şi dincolo de aceasta, în domeniul parapsihologicului, dar mai cu seamă în teribilul univers al vieții de după pragul morții.

VII

FENOMENE PARAPSIHOLOGICE ARGUMENTÎND VIATA DUPĂ PRAGUL MORȚII

FENOMENUL „DROP IN”.

Unul dintre fenomenele de tip spiritualist care pledează pentru susținerea ideii de supraviețuire după pragul morții a structurii conştiente a eului nostru îl reprezintă fenomenul „drop in” (cădere în). Acesta se manifestă în timpul şedințelor spiritiste şi constă în prezentarea unei entități total necunoscute pentru participanți, care furnizează informații complet neştiute de către cei de față, dar care se dovedesc a fi foarte exacte atunci cînd sînt supuse unor riguroase verificări.

Un aspect al fenomenului îl constituie faptul esențial că un personaj necunoscut poate reapărea în cursul mai multor şedințe consecutive, persoanele participante fiind de fiecare dată altele şi necunoscînd, de regulă, de la precedenții participanți natura informațiilor furnizate.

Experiențele în această direcție au fost numeroase, mare parte dintre ele fiind publicate mai ales în Anglia, în Analele Societății Engleze de Cercetări Parapsihologice.

Cazul Aileen Garrett. Aceasta şi-a confesat abilitățile în cartea sa *Many Voices*. În stările ei de transă, Aileen Garrett era „condusă” de două entități care vorbeau prin vocea ei, modulîndu-i însă timbrul după timbrul propriu. Numele lor declarat: Abdul Latif şi Uvani. Aileen Garrett a fost supusă unor examene medicale şi psihiatrice de către Adolf Meyer, binecunoscută personalitate a psihiatriei. În acelaşi timp, ea a fost investigată în timpul stărilor de transă de către un alt cunoscut cercetător, Hereward Carrington, care a monitorizat, cu ajutorul aparaturii anilor '70, starea ei fiziologică. Înregistrînd parametrii săi fiziologici în stare de transă, acesta a constatat că ei difereau de cei constatați în stare „normală”, observând totodată că valorile lor erau diferite atunci cînd era „ghidată” de Uvani, față de

cele măsurate cînd „ghidul” ei era Abdul Latif (Garrett a murit în 1971).

Într-una din experiențele pe care Garrett le efectua sub control într-un laborator din Anglia, la întîlnire s-a prezentat Uvani. În cursul şedinței însă, dintr-o dată, vocea lui Uvani s-a schimbat. Noua voce s-a prezentat ca fiind locotenentul aviator H.Carmical Irwin, comandantul unui dirijabil care căzuse cu două zile mai înainte în Franța. Vocea lui Irwin a dat toate amănuntele accidentului petrecut mai înainte şi despre care nimeni nu ştia nimic. Transcrierea relatării lui Irwin a fost înaintată ministrului aerului, Sir John Simon, care a dispus verificarea datelor. Întreaga comunicare corespundea întocmai celor petrecute.

Un alt medium celebru a fost Arthur Ford, care a fost supus investigației ştiințifice timp de peste 40 de ani. În ultima perioadă, în anii '60, el a fost investigat utilizîndu-se aparatura folosită în antrenamentul cosmonauților. Participant la cel de-al doilea război mondial, Ford a devenit celebru prin listele cu numele soldaților căzuți pe front pe care le dicta în stare de transă. „Ghidul” său, numit „Fletcher”, îi furniza informații extrem de exacte. Fletcher a dat detalii deosebite despre sine, inclusiv despre unitatea militară în care a luptat în timpul primului război mondial, menționînd şi fapte concrete legate de moartea sa pe front, fapte verificate şi confirmate.

Un alt episod cu participarea lui Ford a implicat pe un cunoscut universitar, Harry Houdini. Acesta convenise cu soția sa, Beatrice, ca, în cazul morții sale, să-i comunice un mesaj de „dincolo”, prin intermediul unui medium şi într-un cod secret, pe care numai ei doi îl cunoşteau. Houdini a murit în 1926. În anul 1928, în cadrul unor şedințe, Arthur Ford a comunicat în transă o serie de mesaje provenind de la Houdini pentru soția sa Beatrice, transmise de către ghidul Fletcher în codul convenit între soții Houdini. Mesajele, stenografiate, au făcut parte din procesele-verbale încheiate la şedințe de către participanți, printre care şi un redactor al reputatei reviste de ştiință „Scientific American”.

A rămas consemnat de asemenea un alt episod deosebit de interesant, în care a fost implicat Ford în anul 1967, într-o emisiune a televiziunii canadiene, la care participa episcopul Pike, dornic să afle un mesaj de la fiul său decedat. Ulterior, episcopul îl întîlneşte pe Ford în particular. La una dintre aceste şedințe - povesteşte episcopul în lucrarea sa *De cealaltă parte* - Ford

transmite o comunicare din partea lui Fletcher, comunicare greu de înțeles: „Ascultă, îl vei întîlni curînd pe George Livermore, iar Caroline se va duce curînd”. Şi într-adevăr, Pike îl întîlneşte după slujba de Crăciun pe acest George Livermore, cu care poartă o conversație. Şase săptămîni mai tîrziu, află despre moartea soției acestuia, pe care o chema Caroline.

Se ştie despre englezoaica Rosemary Brown, cunoscut medium, personaj lipsit de cultură, că, fiind în transă mediumistică, avea capacitatea de a scrie bucăți muzicale. Caracteristica acestor piese este dată de faptul că ele sînt scrise în stilul particular al unor mari compozitori ca Liszt, Chopin, Schubert, Beethoven, Bach, Mozart, Berlioz, Debussy. Întreaga sa „operă” consemnează peste 600 de astfel de piese, ale căror caracteristici de autenticiate au fost recunoscute de muzicologi şi experți. Casa de discuri „Philips” a scos un disc cuprinzînd reunirea unor bucăți în stilul a şapte dintre aceşti mari compozitori (30 cm, nr. 6500 093).

În anul 1981, sub impulsul animatorului Antonio Rosapina, a fost organizată în Italia o expoziție urmată de licitație, la care s-au vîndut tablourile executate în stare de transă de către mediumul brazilian Luis Antonio Gasparetto, pictate în cursul turneului său efectuat în Italia.

Un episod deosebit de interesant ne este relatat de Boccaccio în cartea sa *Viața lui Dante*. La moartea autorului Divinei Comedii, cei doi fii ai acestuia, Jacques şi Pierre, au căutat cîteva luni prin manuscrisele tatălui lor ultimele 13 cînturi ale lucrării, fără a le putea găsi. Ei şi-au făcut planul, poeți fiind la rîndul lor, să termine opera părintelui lor. Iată însă că, la un moment dat, Jacques îl visează pe Dante, care îi spune să nu mai caute inutil printre manuscrise, deoarece cele 13 cînturi se află ascunse într-o nişă din camera în care murise şi în care locuise în ultima parte a vieții sale. Jacques se scoală imediat, îl caută pe Piero Giardino, discipolul tatălui său, şi împreună găsesc nişa din zidul camerei, la locul indicat de Dante în visul lui Jacques.

Profesorul de fizică Ernest Senkowski a publicat în nr. 3/1982 al revistei „Grenzgebiete der Wissenschaft”, editată la Innsbruck de către prof. Andreas Resch de la Universitatea Latran, un important studiu dedicat transcomunicărilor în particular cu persoane decedate, luînd în considerare sistemele acustice denumite „etero-electro-magnetice”. Făcînd un istoric al problemei şi trecînd în revistă ultimele achiziții, autorul notează că

sistemul „SPIRICOM” pentru transmisia sunetelor şi „VIDICOM” pentru transmisia imaginilor au fost realizate ca urmare a unor comunicări stabilite cu entități „de dincolo”. În cursul unei conferințe de presă ținute la Washington la 6 aprilie 1982, inginerul C.W.Meek a făcut în acest sens o comunicare ce poate fi rezumată în trei puncte:

- este pentru prima oară în istoria umanității cînd sînt publicate rezultatele unei colaborări tehnico-ştiințifice între un pămîntean viu şi entități spirituale;
- au putut fi stabilite raporturi de comunicare într-o perioadă de patru luni în cursul anului 1982, grație sistemului „SPIRICOM”, cu un savant american decedat datorită unei crize cardiace în anul 1962;
- există probe că sufletul, memoria şi personalitatea supraviețuiesc corpului fizic.

XENOGLOSIA

Termenul de xenoglosie a fost introdus în parapsihologic în anul 1905 de către cunoscutul psihiatru prof. Charles Richet, definind fenomenul prin care o entitate apelată spiritualist se adresează celor prezenți într-o limbă necunoscută lor. Termenul provine din grecescul xenos = străin şi glossia = vorbire.

Un caz deosebit de xenoglosie a fost studiat în anul 1974 de către dr. J. Stevenson, profesor de psihiatrie la Universitatea Virginia. Acesta a prezentat cazul unui american care, în stare de hipnoză, conversa într-o suedeză veche din secolul XVII. În acest caz, răspunsurile la întrebările puse aveau o structură gramaticală corespunzătoare suedezei, dar vocabularul utilizat conținea cuvinte arhaice, de mult ieşite din circulație.

În aceeaşi ordine de idei, suscită interes cazurile de xenografie. Unul dintre acestea este cel studiat de către prof. Hans Bender şi publicat în anul 1972. Este vorba de cel al englezoaicei Rosemary Brown, despre care am amintit mai înainte. Personaj beneficiind de o foarte sumară cultură şi care - fapt ce trebuie subliniat - nu ştia să cînte la pian, ea poseda în stare de transă calitatea de a scrie partituri muzicale într-un stil foarte apropiat de cel al lui Liszt, ca şi pagini în stilul lui Chopin şi Beethoven.

Un alt caz de xenografie este relatat de către M. Dumas, referi-

tor la franțuzoaica M. Bricot. În experiențele efectuate, aceasta aflîndu-se în transă, scria în mod automat coloane cu caracterele scrisului chinezesc. Textul scris a fost dat spre traducere la trei traducători diferiți, care toți au oferit o versiune aproape identică. Textul reprezenta un mesaj de consolare venit din partea fiului mort al unei persoane din asistența şedinței, în timpul căreia mediumul preluase mesajul transcris cu caractere chineze.

Explicațiile teoretice ale fenomenelor de xenoglosie şi xenografie au suscitat interesul multor cercetători. În acest sens, din suita de opt ipoteze posibile a explica fenomenele de xenoglosie şi xenografie, şi anume: criptestezia[1], telepatia, telestezia[2], exteriorizarea personalității subconştiente a experimentatorului, memoria ancestrală, rezervorul cosmic de amintiri individuale, raporturile cu Absolutul şi, în final, comunicarea cu entități spirituale, se consideră că ultima ipoteză este singura capabilă să explice fenomenele în discuție.

„DEJA VU”

Există o multitudine de semnalări ale unui curios fenomen cunoscut în literatura franceză parapsihologică sub denumirea „deja vu” şi în cea de limbă engleză ca „seen before” (deja văzut).

El constă în recunoaşterea unor detalii extrem de subtile sau de ansamblu ale unor localități, locuri sau zone care sînt vizitate pentru prima oară de protagonişti. Aceştia le recunosc ca şi cînd ar mai fi fost pe acolo, uneori pînă la consemnarea unor mici amănunte, reuşind chiar să descrie peisajul drumului ce urmează a fi parcurs. A apărut o întreagă literatură tratînd acest subiect care, în particular furnizează argumentația pe care se bazează teoretizarea „reîncarnării”. (Legat de acest fapt, să consemnăm că în psihiatrie este descris simptomul numit „regresie în timp” a

[1] Criptestezie: sensibilitate ascunsă, acea facultate normal inconştientă a unor indivizi sensibili de a descifra aspectele ascunse nu numai în inconştientul altui individ, ci de a descifra lucruri şi obiecte independent de spațiu şi timp, de a citi gîndurile sau a citi scrisori închise în plicuri opace şi pecetluite.

[2] Telestezia: perceperea, dincolo de limita spațială a acțiunii simțurilor, a unor senzații, emoții sau imagini mentale.

pacientului, acesta pretinzînd că a trăit în alte vieți sub diverse înfățișări.)

În scrierile dedicate acestui subiect se citează, de exemplu, cazul Joan Grant, englezoaică născută în 1906 şi care, copil fiind, îşi amintea evenimente dintr-o viață anterioară. Examenul său psihiatric nu a putut decela modificări ale normalității. În anul 1937, ea scrie romanul *Winged Pharaon*, care aparent narează viața Sekeetei, fiica unui faraon egiptean, dar, de fapt, povestirea era autobiografică, prezentînd viața pe care autoarea pretinde a o fi trăit ea însăşi, personajul descris în roman fiind chiar ea. Într-o lucrare literară ulterioară scrisă în colaborare cu soțul său, psihiatrul dr. Denis Kelsey, adept şi el al teoriei reîncarnării, autoarea îşi bazează narațiunea pe explicitarea faptului că ea reproduce impresiile din viața pretins anterior trăită. Această activitate i-a sugerat dr. Kelsey utilizarea ca metodă terapeutică a „regresiei în timp sub stare de hipnoză" pentru tratamentul pacienților săi psihiatrici.

O întreagă literatură a fost scrisă pe tema reîncarnării. Este de notat însă faptul că cele trei mari religii monoteiste, mozaismul, creştinismul şi mahomedanismul, deşi socotesc ca o dogmă existența vieții după moarte, nu acceptă conceptul reîncarnării. Diferența fundamentală de natură filozofică între religiile monoteiste şi credința în reîncarnare ține de fapt de considerarea unei temporalități liniare în primul caz, spre deosebire de cea a unei temporalități ciclice în cazul celei din urmă.

Privind lucrurile din acest punct de vedere, este de remarcat că atît fenomenul „deja vu", cît şi cvasitotalitatea fenomenologiei pe care partizanii concepției reîncarnării o prezintă în susținerea acesteia, primesc o pertinentă explicare prin prisma existenței fenomenului proiecției astrale şi, legat de acesta, a retrocogniției. Însăşi practica medicală psihiatrică a inducerii prin hipnoterapie a „regresiei în timp" dovedeşte virtuala posibilitate a explicării acestui tip de fenomene.

VIII

EXPERIENȚE LA LIMITA VIEȚII

În paralel cu dogmele religioase, credința în supraviețuire a început să fie susținută şi prin argumentele unor discipline cărora nu le poate fi refuzat statutul de a fi ştiințifice, în accepțiunea modernă a noțiunii.

Acest lucru s-a petrecut odată cu dezvoltarea cercetărilor tanatologice, în special, datorită cercetătorilor de talia lui E. Osty sau Kubler Ross, ale căror investigații au avut un mare impact şi în masa populației obişnuite. Contribuții la lărgirea interesului pentru o asemenea problematică şi la fundamentarea acestei discipline au adus o mai largă arie de participanți. Galeria lor, începînd poate cu scrierile dr. Axel Munthe, care, transfigurînd experiențele sale medicale petrecute la căpătîiul muribunzilor, a redat în răscolitoare pagini dramele consumate la limita vieții, îl include pe dr. Raymond Moody şi investigațiile sale de tanatogeneză. Lucrarea sa devenită celebră, *Life after life,* nu numai că a făcut înconjurul lumii, dar a inaugurat o nouă etapă în înțelegerea celor mai mari enigme ale biologiei: viața şi moartea.

Ea nu numai că a deschis orizontul înțelegerii pentru mari mase de oameni, ci a forțat uşi şi porți prin care să se poată privi scena proceselor ce se consumă ia limita vieții. Să amintim aici că studiul stărilor comatoase, al procedurilor şi tehnicilor de reanimare, descifrarea fenomenelor de anabioză şi parabioză, a celor toxice legate mai ales de substanțele psihedelice, studiul stărilor extreme de stres, fizica bioradiațiilor (şi, în particular, a bioluminiscenței) se constituie într-o extrem de succintă listă de discipline care au contribuit la înțelegerea fenomenelor derulate în cadrul morții clinice şi începutul celei biologice.

CONTRIBUȚII ROMÂNEŞTI

În această ordine de idei, merită a fi subliniat aportul pe care îl are cercetarea ştiințifică biomedicală românească. Lucrările prof.

dr. M.Minovici, efectuate în anul 1905, privind elucidarea mecanismelor morții prin strangulare şi experiențele făcute pe sine însuşi, sînt recunoscute şi consemnate de toate tratatele clasice de medicină legală.

O altă însemnată contribuție de ordin biologic care vine să fundamenteze explicarea ştiințifică a suitei de fenomene derulate pe parcursul morții clinice a fost oferită de teoria biostructurală emisă de regretatul acad. E.Macovski. Să menționăm că această teorie a fost elaborată şi pusă în circulație în condițiile unei presiuni draconice asupra oamenilor de ştiință, obligați să facă „ipso facto" o argumentație „ştiințifică" partizană, chiar contrarie propriilor convingeri, prin care să se susțină aşa-zisul materialism dialectic marxist. Cu toate aceste oprelişti şi restricții, acad. Macovski elaborează conceptele de structură biosică, noesică şi enisică. În fapt, conceptul celor trei trepte de integrare a structurilor biologice urmăreşte să argumenteze în plan ştiințific şi împotriva unei coercitive ideologii de stat postularea existenței şi transcenderii sufletului omenesc, a existenței unui univers paralel populat de entități aflate pe o treaptă spirituală de dezvoltare mult superioară nouă.

Teoria biostructurală susține că, prin analogie cu un cîmp magnetic al unui solenoid, care îşi menține prezența un interval de timp şi după întreruperea curentului electric care l-a generat, şi cîmpul noesic poate să continue a persista după destrămarea substratului în care a fost locat, adică după dispariția prin moarte a materiei noesice. Iată ce afirmă el: „Dacă timpul este relativ lung şi dacă cîmpul noesic este specific pentru fiecare om în parte, materia noesică prezentînd o «specificitate personală», ajungem la concluzia de-a dreptul fantastică, dar poate totuşi reală că, după moartea omului, ea continuă să persiste în spațiu pînă se stinge cîmpul lui noesic, capabil în anumite condițiuni să acționeze asupra altor oameni. Ar fi deci un fel de «suflet material»... O exprimare mai clară decît aceasta, venită din partea unui om de ştiință şi făcută în condițiile unui dictat ideologic, cu clare implicații de retorsiune punitivă, nu putea fi făcută. În ceea ce priveşte cîmpul enisic, se arată că, întrucît acesta aparține unor ființe aflate pe o treaptă de dezvoltare spirituală mult superioară nouă, nu putem accede la acesta, aşa cum un animal inferior omului sub raportul integrării noesice de care nu beneficiază nu poate interacționa în plan noesic cu omul.

Nu putem de asemenea trece cu vederea contribuția deosebit de importantă pe care a adus-o în domeniul investigației problematicii vieții după pragul morții marele nostru înaintaş Bogdan Petriceicu Hasdeu. Ținută mult timp ascunsă de vederea cititorului şi criticată aberant de ideologia ce ne-a dominat spiritualitatea ultimelor patru decenii, lucrarea lui Hasdeu *Sic cogito* constituie piatra de început care marchează drumul parcurs, mai ales în anii interbelici, de o întreagă pleiadă de cercetători ai domeniului. Să amintim aici pe Scarlat Demetrescu, autorul impunătoarei lucrări *Cunostinți din lumile invizibile*: *din tainele vieții si ale universului;* de N.Porsena, ale cărui contribuții au lărgit universul cunoaşterii noastre; de continuatorul ideilor sale, dr. V. Muşatescu, ca şi de preocupările remarcabile manifestate în aceeaşi direcție de Armand Constantinescu. Nu poate fi trecută cu vederea contribuția din ultimul deceniu, sub raportul ontologiei practice, a lucrărilor lui Virgil Stancovici, subliniind în special *Filozofia integrării,* lucrare de amplă respirație cosmologică, situînd în punctele sale nodale transcenderea omenească.

Să menționăm şi contribuția adusă metodologiilor de investigare a structurilor biologice la limita vieții sub raportul disipărilor energetice, investigate pe animale de laborator prin metoda electronografică.

UNELE REPERE ISTORICE

Deşi investigația tanatologică ştiințifică este de dată relativ recentă, literatura tratînd direct acest subiect este mult mai veche. Fără a mai aminti de pictografia civilizației faraonilor sau scrierile tibetane, literatura europeană conține relatări extrem de pertinente asupra unor cazuri de experiență la limita vieții.

Astfel, în a sa *Istoria ecleziastică a națiunii engleze,* apărută în anul 731 şi datorată Venerabilului Bède (673-735), este citat un caz petrecut în localitatea Northumbrie din Anglia. Relatarea personajului care a traversat un episod desfăşurat la limita vieții este aproape total coincidentă cu descrierea tabloului general acceptat în zilele noastre pentru desfăşurările ocazionate în aceste cazuri.

Literatura irlandeză consemnează expunerile unor autori necunoscuți din secolele IX şi X care descriu cazuri similare.

În cartea sa *Culturi primitive,* publicată în 1974, etnologul britanic Sir Edward Burnett Tylor vorbeşte despre acelaşi gen de experienţe, consemnate însă în anecdotica polineziană. Stări similare trăirilor de la limita vieţii, induse fumătorilor de opium, sînt înfăţişate în *Confesiunile unui opioman englez* de către scriitorul Thomas de Quincey (1785-1859). Să notăm aici că celebrul psihiatru Cari Gustav Jung (1875-1961) a trăit personal o experienă la limita vieţii în cursul unui episod comatos, pe care îl descrie în cartea sa *Viaţa mea.* De altfel, nu este exclus ca binecunoscutele sale teorii asupra „inconştientului colectiv", ca şi introducerea noţiunii de arhetip (ca fiind exprimarea inconştientului colectiv aparţinător tuturor indivizilor unui grup social) să-şi aibă originea în acest gen de trăiri.

Să mai amintim de lucrarea lui Sir William Barrett care, în 1924, sub titlul *Viziunile muribunzilor,* relatează tabloul trăirilor de la limita vieţii într-un cadru narativ care nu ajunsese încă la descrierile riguroaselor investigaţii efectuate mai tîrziu de specialiştii ce şi-au dedicat aproape întreaga viaţă acestui domeniu.

Zguduitoarea experienţă de aceeaşi natură pe care a trăit-o în spitalul Coral Gables, grav bolnav fiind, l-a făcut pe scriitorul Arthur Ford s-o descrie în cartea sa *Necunoscut, dar cunoscut*. Iată pasajul cel mai concludent:

„Pluteam în aer lîngă patul meu. Îmi vedeam corpul, dar el nu mă interesa nici măcar cît îmbrăcămintea. Era ca o inconştienţă totală, fără de sfîrşit... Apoi realizez că n-are nici un sens să ai un corp. Da, sînt eu însumi. Venind către mine din toate părţile, apar persoane pe care le cunosc şi cred că sînt de asemenea morţi.

Într-un punct, un tribunal de fiinţe superioare îmi cercetează situaţia. Sînt foarte preocupaţi să ştie dacă sînt informat că pot să-mi îndeplinească o dorinţă. Am arătat foarte clar că vreau să mă întorc. Fac o gafă de copil rău şi îmi strîng picioarele a luptă, înainte de a fugi. Brusc îmi dau seama că nu are sens să mă arunc în spaţiu şi realizez că eu însumi mă aflu în spitalul Coral Gables. Am stat în comă două săptămîni."

Să reţinem în acest context ceea ce afirma dr. Valeriu Muşatescu, preluînd teza susţinută încă din 1940 de către Nicolae Porsena: „Omul posedă un «dublu» de o foarte fină substanţialitate, în mod normal invizibil... un fel de «cîmp gravitaţional viu», dotat cu subtilitate, invulnerabilitate, viteză, putere a inconştientului; acesta este *dublul,* care serveşte drept sediu al

personalității conştiente, şi nu soma sau creierul. Acesta este animatorul somei şi serveşte ca un veritabil substrat al sentimentelor, voinței, gîndirii...”

Sînt evidente concordanțele acestui punct de vedere cu deducțiile unuia dintre marii teoreticieni ai catolicismului, Sf. Toma d'Aquino, care vorbeşte despre „corpul strălucitor” de după reînviere, căruia îi atribuie caracterul de a fi subtil, luminos, agil şi care, conservîndu-şi totala integritate, se poate deplasa cvasi-instantaneu, tinzînd în acest sens spre o mare perfecțiune.

Întrucît însă subtilitatea „corpului strălucitor” este înțeleasă în mod diferit şi pentru a nu confunda trilogia structurii noastre, a celei anatomice „văzute” cu cele „nevăzute”', despre care Sf. Apostol Pavel vorbeşte ca „trup, duh, suflet” - sau într-o accepțiune curentă, corp fizic, corp eteric, corp astral - Sf.Toma d'Aquino notează: „Subtilitatea *corpului strălucitor* este diferit înțeleasă. Unii eretici... îi acordă subtilitatea în sensul atribuit spiritelor pure, pretinzînd că, la înviere, corpurile vor deveni spirite, după cuvintele Sf. Apostol Pavel, înțelese literalmente.” Şi, pentru a sublinia că după înviere noțiunile cu care sîntem obişnuiți a opera în această parte a vieții noastre îşi schimbă radical sensurile, el notează: „După înviere, nu va mai exista timpul care este numărul mişcărilor siderale, dar va fi totdeauna acela care este numărul succesiunilor esențiale ale întregii mişcări”.

CAZUISTICA

Investigarea trăirilor avute de persoanele care au traversat un episod derulat la limita vieții, atingînd acel prag a cărui depăşire nu mai are întoarcere, fără a-l trece însă, se bazează în special pe una dintre metodele de bază ale semiologiei medicale: anamneza. Întregul volum de informații recoltat printr-un asemenea mijloc de interogare specifică formează o cazuistică în care clasificările pe diverse grupe de interes diferă de la un investigator la altul.

Astfel, din cele aproximativ 750 de cazuri investigate de dr. Raymond Moody, materialul faptic care a servit la elaborarea celebrei sale cărți se bazează pe relatările unui număr de 150 cazuri semnificative. Cazurile analizate pot fi înglobate în trei categorii distincte:

1 - experienţe parcurse de către persoane ce au revenit la viaţă după un episod în care au fost considerate ca moarte, declarate fiind ca atare de către medici;

2 - experienţe parcurse de persoane în urma unui accident, a unei răniri sau boli grave şi care s-au văzut în imediata apropiere a stadiului de moarte biologică;

3 - experienţe parcurse de persoane aflate pe punctul de a deceda, dar care, lucide fiind, au putut descrie pentru cei din imediata lor apropiere stările pe care le trăiau; mărturisirile acestor muribunzi au fost relatate apoi anchetatorului de către aceşti martori.

Într-un alt studiu de mare răsunet, datorat dr. Karlis Osis, intitulat *Deathbed Observations by Physicians and Nurses* (*Observaţii ale medicilor si surorilor la patul muribunzilor*), au fost interogaţi un număr de 10.000 de medici şi surori medicale, care au dat informaţii asupra unui număr de cca 35.000 de cazuri de muribunzi pe care i-au asistat pe patul de moarte. Din acest mare număr, numai 10% au fost conştienţi pînă în ultima clipă a vieţii. Din acest eşantion de 3500 de cazuri, un număr de 700 de pacienţi manifestau o stare descrisă ca fiind departe de cea de frică sau întristare. Tabloul clinic pe care îl prezentau părea a descrie o stare halucinatorie, în care pacientul relata prezenţa în imediata sa apropiere a unui personaj care căuta să-i ajute tranziţia într-o fază următoare a vieţii sale.

În urma unei anchete din anul 1982, efectuată de Institutul Gallup din SUA în rîndul populaţiei americane, privind problematica vieţii după moarte, se ajunge la concluzii extrem de interesante.

Ancheta arată că, din totalul populaţiei Statelor Unite, un număr de 23 de milioane de persoane au traversat un episod tangent sau implicînd o trăire la limita vieţii. Dintre aceştia, pentru 8 milioane de cazuri episodul respectiv a fost însoţit de trăiri emoţionale şi psihice ce conturează liniile unui tablou general cunoscut.

Cercetarea a stabilit şapte grupe de posibilităţi, pe care investigatorii le-au denumit „ferestre" pentru pătrunderea într-o situaţie de trăire la limita vieţii: 1) accidente fizice; 2) şocuri în momentul naşterilor; 3) operaţii chirurgicale sau maladii implicînd alergeni şi anestezice; 4) episoade maladive cu evoluţii acute sau supraacute declanşate în afara unor aşezăminte

spitaliceşti; 5) atacuri criminale; 6) moarte naturală; 7) investigații implicînd analiza stărilor premonitorii, a viselor religioase sau a altor experiențe spirituale.

În această amplă anchetă, abordarea statistică a relevat caracteristicile generale ale tabloului pe care cei ce traversează o astfel de stare îl descriu. Profilul procentual al eşantionului este:

- senzația de extracorporalitate - 9% dintre adulți;
- percepția vizuală a unor entități ce-i înconjoară - 8%;
- sunete audibile ale unor voci omeneşti - 6%;
- senzația copleşitoare de pace şi linişte - 11%;
- vederea unei lumini sau a mai multor emisiuni luminoase - 5%;
- impresia trecerii în revistă sau a reexaminării întregului parcurs al vieții - 11%;
- senzația particulară că se află într-o altă lume - 11%;
- sentimentul că este înconjurat de entități, altele decît persoane care să fi părăsit lumea înainte - 8%;
- senzația de parcurgere a unui spațiu ce poate fi asemănat cu un tunel - 3%;
- premoniții asupra unor evenimente ce se vor produce în viitor -8%.

IX

VIATA DUPĂ MOARTE: TEZĂ ŞI ANTITEZĂ

Dicționarul explicativ al limbii române defineşte viața ca fiind „forma superioară de mişcare a materiei care apare pe o anumită treaptă de dezvoltare a acesteia şi care reprezintă o sinteză a proceselor biologice, fizice, chimice, mecanice care au loc în organism; faptul de a fi viu; starea a ceea ce este viu". „Viu: care se află în viață, care trăieşte, care este înzestrat cu viață."

Acelaşi dicționar defineşte, în antiteza vieții, moartea ca fiind: „încetare a vieții, oprire a tuturor funcțiilor vitale, sfîrşitul vieții; răposare; deces".

Constatăm că:

- viața este privită numai prin prisma planului său fizic, material, eludînd substratul ce-i defineşte esența şi sensul direct; „EUL" purtător al conştienței şi conştiinței;

- nu sînt definite stările tranzitorii între viață şi moarte ca etape aparținînd uneia sau alteia din cele două stări posibile ale existenței noastre, care astfel nu-şi pot găsi un cadru de clasificare.

Cercetările clinice, anatomopatologice, fiziopatologice, tanatologice, psihiatrice, parapsihiatrice converg către conturarea faptului că moartea este o stare ce se instalează într-o anumită succesiune de momente, care se derulează etapizat şi cu o viteză variabilă în timp. Percepția acestei viteze este diferită pentru cel ce urmăreşte muribundul, în comparație cu percepția temporalității proprie acestuia din urmă, la care această senzație se poate chiar sublima într-o trăire percepută atemporal.

După cum se ştie, percepția temporală este un proces care, în timpul dezvoltării şi creşterii organismului în viață, se face după o lege logaritmică; în copilărie scurgerea timpului se percepe ca fiind mai înceată decît la maturitate şi bătrînețe, cînd viteza aparentă de scurgere a vremii pare a fi mult mai mare.

Aşa cum au dovedit-o cercetările tanatologice, în parcurgerea drumului către pragul dintre viață şi moarte există o limită care,

depăşită fiind, blochează întoarcerea. Ea constituie acel prag pînă la care se poate ajunge cu şansa de a ne putea opri şi reveni în viață. Depăşirea lui este asimilată cu moartea biologică, în timp ce etapele premergătoare, acompaniate de o suită întreagă de fenomene clinice, caracterizează ceea ce se cunoaşte ca fiind moarte clinică. Istoria medicinii nu cunoaşte nici un caz în care cineva care să fi murit biologic, declarat ca atare prin probe indubitabile, să fi revenit la viață. Cazurile citate se referă doar la morți aparente sau stări letargice, cînd organismul biologic nu a depăşit acel prag fatal sau nici nu a ajuns pînă în preajma lui. Se consideră în general că etapa de moarte clinică se derulează pe parcursul unui interval de aproximativ 6 minute, timp în care oprirea tuturor funcțiilor vitale ale organismului duce la instalarea unei anoxii cerebrale, urmată de leziuni ireversibile ale creierului şi instalarea morții biologice. Totuşi, sînt citate şi cazuri de excepție, petrecute în condiții de hipotermie, cînd organismul a fost recuperat după un răstimp de cca 40 de minute.

În schimb, istoria creştinismului consemnează în scrierile sale religioase, aşa cum am arătat, un număr de şase cazuri de înviere a unor personaje moarte.

Este vorba de învierea lui Lazăr, de învierea lui Iisus Hristos, de învierea fiului văduvei din Nair şi a fiicei lui Iair, săvîrşite de către Iisus, cea a tinerei ucenițe Tavita din Iope, înfăptuită de apostolul Petru, şi cea a tînărului Euthie din Tropa, făcută de apostolul Pavel.

Trebuie reținut că nici una din persoanele înviate nu a povestit sau, dacă a făcut-o, acest lucru nu s-a consemnat, cele trăite de ele după momentul exitusului.

Să consemnăm în acest sens mărturisirile apostolului Pavel: „Cunosc un om în Hristos care, acum paisprezece ani - fie în trup, nu ştiu: fie în afară de trup, nu ştiu, Dumnezeu ştie, a fost răpit unul ca acesta pînă la al treilea cer". Şi mai departe: „Că a fost răpit în rai şi a auzit cuvinte de nespus, pe care nu se cuvine omul să le grăiască" (II Cor. 12-2, 4).

Pe de altă parte, relatările celor care au parcurs episoade de proiecție astrală denotă de asemenea că este foarte dificil de a găsi expresii verbale care să poată descrie evenimentele sau ceea ce înțelegem prin „ambientul" mediului pe care l-au explorat. De aceea relatările lor nu fac decît să aproximeze în limbajul nostru comun cele trăite şi văzute de ei. De aici probabil şi diferențele în

descrierea acestor episoade.

Aşa se face că, din mărturiile persoanelor interogate de către Raymond Moody, se pot desprinde trăsături generale ce ar putea defini cadrul investigațiilor.

- Contrar frapantelor asemănări şi chiar similitudini ale mărturiilor, nu se pot găsi două descrieri absolut identice, cu toate că unele dintre ele nu sînt departe de a realiza această performanță.

- Nu s-au putut găsi cazuri care să facă o descriere exhaustivă a tabloului-robot realizat de autor pe baza imaginilor descrise de către cei chestionați, cu toate că relatările atingeau un coeficient de coincidență a răspunsurilor ce a mers pînă la 80%.

- Nu există o regularitate în consemnarea elementelor descrise, cu toată existența temeiului de a considera o parte a acestor elemente ca avînd un caracter de universalitate.

- Nici un element care descrie tabloul-robot realizat de autor nu provine dintr-o singură mărturie, ci este extras din mai multe descrieri distincte, dar convergente totuşi.

- Ordinea parcursă de fiecare muribund în parte în diferitele etape descrise este particulară fiecărui caz în parte şi poate diferi de modelul teoretic, prezentat ca o sinteză dedusă din majoritatea descrierilor tipice.

- Descrierile furnizate fac o apreciere diferită asupra derulării în timp a succesiunii tablourilor trăite. Aceasta derivă din gradele diferite de conştientizare a situațiilor reale, cît şi a imaginilor rezultate din distorsionarea spațio-temporalității percepute, care poartă amprenta strict personală a subiectului în cauză.

- Galeria celor anchetați cuprinde şi subiecți care nu-şi amintesc nimic din episodul parcurs al unei morți clinice, dar şi persoane care, avînd parte de mai multe experiențe de acest gen în viața lor, nu-şi amintesc nimic de unele, pentru ca, în schimb, din altele să poată relata o bogăție de fapte.

- În prezentarea relatărilor au fost reținute numai faptele descrise de către subiecții anchetați.

Caracteristicile generale ale relatărilor mai sus prezentate se vor regăsi şi în descrierile şi consemnările altor autori de anchete dedicate acestui tip de investigații, cu sublinierea unor trăsături particulare personalității celui care a condus ancheta. Dar ceea ce este de subliniat în toate aceste cercetări ține de descrierea generală a unui tablou foarte asemănător acestor trăiri, din care

se degajă convingerea existenței unei transcendențe a eului nostru.

TRĂSĂTURILE DEFINITORII ALE TRĂIRII LA LIMITA VIEȚII

INCOMUNICABILITATEA. O primă şi esențială trăsătură a trăirilor la limita vieții, în cadrul mai larg al „experienței morții", nu ține de experiența noastră comună de viață. Aceasta se reflectă în primul rînd în sărăcia limbajului, care apare cel puțin insu-ficient pentru a transmite sau a descrie exact cele ce se petrec în răstimpul morții clinice. Hiatusul semantic trebuie astfel compensat printr-o descriere care se rezumă doar la aproximarea atît a tabloului general, cît şi a particularităților sale specifice. Mulți dintre cei care au traversat inefabilul acestei experiențe se regăsesc, odată reajunşi „pe pămînt", în postura de a nu se putea exprima. O explicație ar fi că experiențele astfel trăite se derulează într-un alt univers, în care geometria noastră tridimensională nu-şi are locul sau poate deveni un caz particular al unui spațiu cu *n* dimensiuni. Iată mărturisirea unei femei: „... a încerca să mă exprim devine pentru mine o problemă, deoarece toate cuvintele pe care le-am învățat se aplică numai la un spațiu cu trei dimensiuni."

DIAGNOSTICUL MORȚII. Relatările multor pacienți care au parcurs un episod de moarte clinică într-un spital sau serviciu de reanimare descriu cu lux de amănunte dialogul personalului medical care îi înconjoară şi caută să-i reanimeze sau, în cazul accidentaților, discuțiile persoanelor din jur. Iată ce declară un pacient al unui serviciu de chirurgie care, în timpul operației, a suferit un şoc intraoperator, cu stop cardiac: „Am auzit pe unul dintre chirurgi spunîndu-i confratelui său: «Să mai încercăm încă o dată o lovitură, înainte de a renunța să mai facem ceva». Şi încercarea a avut succes." Pacientul a fost reanimat, putînd povesti episodul pe care l-a trăit.

SENTIMENTUL DE CALM ŞI PACE. Una dintre trăirile pe care le încearcă toți cei care au traversat un episod în care „au văzut moartea cu ochii" este senzația de calm şi pace care îi copleşeşte

într-un anume moment al desfăşurării scenariului. Iată cum apare descris acest lucru în relatarea unui pacient accidentat printr-o puternică lovitură primită în cap: „În momentul loviturii, am simțit o deosebit de puternică durere, pentru ca după aceea suferința să-mi dispară. Aveam senzația de plutire într-un spațiu obscur. Fusese în acea zi un frig intens şi, cu toate că mă găseam în întuneric, tot ceea ce simțeam era o dulce căldură şi o imensă stare de bine, aşa cum n-am mai încercat niciodată mai înainte... M-am regăsit apoi gîndind: trebuie să fi murit."

Într-un alt caz se relatează: „Am simțit numai o agreabilă impresie de solitudine şi pace... Aceasta era deosebit de plăcută şi spiritul meu se găsea în pace."

SENZAȚII AUDITIVE. Atît momentele din apropierea morții, cît şi clipele în care ea se produce sînt însoțite de înregistrarea auditivă a unui „bîzîit deosebit de penibil", a cărui sursă poate fi localizată în însuşi creierul subiectului. În unele relatări, acest zgomot este descris ca un zbîrnîit de sonerie, în timp ce alți pacienți compară acest fundal sonor cu... o specie de muzică, foarte frumoasă şi foarte maiestuoasă."

AUTOSCOPIA. O senzație la fel de puternică cu cea precedentă şi, ca regulă generală, care n-a mai fost vreodată trăită anterior, este senzația de autoscopie. Este ca şi cum propriul eu se detaşează din corpul fizic, pentru a privi ambientul în care se află plasat. În acest cadru, el parcă ar filma întregul ambient într-o dinamică în care îşi vede propriul corp alături de obiectele, persoanele şi tot ceea ce mobilează scena, privind totul de la înălțimea tavanului camerei. Totul se derulează ca în fața unui privitor la teatru sau cinema. Iată cum descrie aceste aspecte o pacientă care, în spital fiind, a suferit un stop cardiac, din care a putut fi ulterior recuperată:

„... Am auzit infirmierele dînd alarma şi în acelaşi timp am avut senzația că îmi părăsesc corpul şi alunec în jos, prirtre saltea şi bara laterală a patului - mai precis prin traversarea acestei bare - pînă la duşumea. Apoi m-am trezit încetişor plutind în aer şi, în timp ce mă ridicam, am văzut alte infirmiere intrînd în cameră, pentru ca foarte curînd numărul lor să ajungă la vreo duzină. Din întîmplare, medicul îşi făcea contravizita în spital. Ele l-au chemat şi l-am văzut intrînd în salon. M-am gîndit: «ce ar putea face el

aici?» Continuam să mă ridic pînă la nivelul plafonului, pentru ca apoi să mă opresc. Plutind sub plafon, priveam totul de sus în jos. Aveam impresia că aş fi o bucată de hîrtie, peste care trebuie să sufli ca să se ridice în aer. De la înălțime am asistat la toată munca de reanimare. Am văzut bine cum trupul meu zăcea acolo jos, culcat pe pat şi înconjurat de infirmiere, dintre care una a țipat: «Dumnezeule, ea pleacă!», în timp ce alta s-a aplecat pentru respirație gură la gură. I-am văzut ceafa înainte de a se fi aplecat: nu-i voi uita forma coafurii, pentru că avea părul de pe ceafă tuns scurt. Am observat că era adus în cameră un aparat pe rotile ai cărui electrozi mi-au fost fixați pe piept. Imediat mi-am văzut pe pat întregul corp oribil zguduit şi mi-am auzit trosnind toate oasele. Şi, în timp ce-mi priveam pieptul care se răcea, iar brațele şi gambele îmi erau fricționate, mi-am zis: de ce îmi fac atît de mult rău? Mă simt atît de bine acum!”

PERCEPȚIA TRECERII PRINTR-UN TUNEL. Una dintre cele mai palpabile senzații ce se înregistrează în aceste momente este cea a „atragerii” cu mare rapiditate într-un spațiu obscur, a cărui descriere este foarte diversă. Asemuit în mod dominant cu un tunel, el poate fi însă arătat şi ca o caravană, un puț de fîntînă, o cuvă, un horn, un vid, un canal sau un cilindru. O descriere sugestivă a acestuia provine din partea unui pacient care a trăit un colaps datorat anesteziei generale: „... Am auzit acel zgomot de sonerie de genul brrnnnr, brrrnng, foarte ritmat. Apoi m-am văzut antrenat în acest - vi se va părea poate o nebunie - lung şi sumbru culoar, un fel de canal de scurgere, dacă doriți. Nu pot să vi-l descriu. Tot timpul eram absorbit de acest zgomot continuu, acest zgomot de sonerie.”

Iată şi relatarea altui pacient, revenit dintr-un episod de moarte clinică instalată secundar unei injecții cu un medicament alergic: „Primul lucru care s-a produs - totul a fost extrem de rapid - a fost că am început să traversez acest mare vid negru, cu o viteză fabuloasă, ca într-una din acele atracții de bilei de genul «montagnes russes».

Într-un caz care ne-a fost relatat de protagonista unui episod similar, produs în urma unui şoc în timpul unei operații cezariene, pacienta a auzit şi reținut, pe lîngă detaliile conversației membrilor echipei care opera, toate manevrele medico-chirurgicale efectuate pentru reanimarea sa. Un detaliu

semnificativ reținut, relatat şi verificat după revenirea din anestezia generală în sala de reanimare a pacientei, ne-a putut convinge că declarația sa nu era produsul unei fabulații: în cursul operației, un cîmp operator a fost schimbat cu unul de o altă culoare. Or, acest detaliu nu putea fi observat în mod normal de pacienta aflată sub anestezia generală.

ALTE SENZAȚII ŞI SENTIMENTE. Cu toată incongruența sentimentelor ce răvăşesc eul în ipostaza sa decorporalizată, odată readuse la viață, persoanele care au traversat aceste episoade îşi amintesc clar că şi-au putut privi propriul corp din spate, dintr-o poziție nefirească, dintr-un plasament neobişnuit. Gama sentimentelor pe care le trăiesc în acele momente pendulează între panica însoțită de acuta dorință de a „reintra în propriul corp", fără a avea însă ideea modului de realizare a acestui deziderat, şi sentimentul unei uşoare frici ce poate atinge disperarea. Sînt citate însă şi cazuri de instalare a unui desăvîrşit calm, aşa cum declară un alt pacient: „... Aveam senzația de plutire, amalgamată cu aceea că-mi părăsesc propriul corp. M-am răsucit şi m-am văzut în pat, privindu-mă de deasupra mea. Aceasta nu m-a înfricoşat. Totul era liniştit, foarte calm, senin. Nu eram într-o lume tulburată, nici înspăimîntată. Este o impresie care nu mi-a inspirat nici un fel de aprehensiune. M-am gîndit că e posibil să fiu în curs de a muri şi că, dacă nu mă întorc în corpul meu, voi fi mort, plecat".

Senzația de abandonare a propriului corp este evidentă şi însoțită fie de indiferență față de eveniment, fie de un dureros regret. Printre cazurile anchetate, un medic va declara, după ce a trăit un asemenea episod, că, privindu-şi corpul, s-a gîndit să-l părăsească cît mai repede, pentru a nu-şi prelungi suferința. Plutirea în aer însoțită de autoscopie se poate prelungi un timp, în cursul căruia subiectul realizează ipostaza în care se află, încercînd să se reintegreze în propriul corp. În acelaşi timp, sentimentul refuzului de a accepta situația dată este invocat sub diferite motivații personale. Să notăm că investigațiile făcute au relevat din partea unor subiecți senzația că de-a lungul acestei etape par a fi căpătat „un nou corp". Însă contextul trăirilor şi sentimentelor traversate, care nu pot fi exprimate prin semantica limbajului nostru comun, îi face pe toți aceştia să declare că situația dată este imposibil a fi descrisă, atît din lipsa cuvintelor,

cît şi din lipsa noțiunilor cu care să poată opera.

Pentru a se suplini această imposibilitate a fost adoptată convenția denumirii de „corp spiritual”,- care ar putea circumscrie cadrul de manifestare al ipostazei respective. Avînd conştiința posesiunii „corpului spiritual”, muribundul realizează concomitent faptul că, după ce şi-a părăsit corpul fizic, nu mai poate intra în nici un fel de contact cu cei care îl înconjoară. Cu toate eforturile pe care le face în direcția stabilirii unui contact, cu toate că este conştient de propria sa prezență în scena ambientului, nimeni dintre spectatori nu-i acordă nici un fel de atenție, ignorînd prezența sa în noua ipostază de „corp spiritual”, devenit invizibil pentru toți ceilalți participanți. În această nouă postură, pacientul nu poate - deşi încearcă - să atingă obiectele materiale, prin care trece „traversîndu-le”, fără ca ele să-i opună cea mai mică rezistență. Ele nu numai că nu pot fi apucate, dar nici măcar pipăite.

Un alt defect al acestei stări este senzația imponderabilității. În timp ce putem localiza spațial propriul nostru corp fizic, trăirea în „corpul spiritual” este lipsită de senzația de ponderabilitate, de kinestezie[1] şi de locare. Această eliberare de limitările fizice materiale, aşa cum le cunoaştem şi sesizăm în mod obişnuit, ca şi lipsa de opozabilitate a unor bariere materiale, aduce după sine posibilitatea şi capacitatea unor deplasări cvasiinstantanee.

Forma corpului spiritual pare a repeta conturul uman, dar vag şi indefinit, putînd fi asemuit cu un fel de fum, de vapori; el e ceva transparent, vag, colorat în forma unei erupții vulcanice, e ca un centru energetic sau evocă alte imagini similare. Ablația unei părți anatomice a corpului, de exemplu în urma unui accident, nu atrage şi dispariția replicii sale din „corpul spiritual”. Acest lucru induce sentimentul că integritatea sa este păstrată, în pofida distrucțiilor parțiale ale structurii fizice.

ATEMPORALITATEA. O trăsătură majoră observată şi reținută în toate cazurile este aceea a trăirii atemporale. În nici una dintre experiențele petrecute la limita vieții, timpul nu figurează ca o componentă care să fi putut fi sesizată, în maniera în care viața cotidiană ne-a obişnuit cu ea.

[1] kinestezie: (gr.Kinein, a se mişca + aisthesis, senzație) totalitatea senzațiilor de mişcare pe care ni le dă corpul nostru.

Abolirea senzației de percepție a temporalității este acompaniată şi de lipsa senzațiilor termice (deşi în unele cazuri se aminteşte de o agreabilă căldură), a mirosului şi a gustului. În acelaşi timp, simțurile văzului şi auzului rămîn intacte. Se menționează chiar o acutizare a vederii, ca şi cînd s-ar putea vedea „peste tot şi toate lucrurile".

O remarcă trebuie făcută în privința auzului, aşa cum este el perceput în corpul spiritual. Această percepție nu se realizează aşa cum sîntem obişnuiți să auzim vorbirea unui interlocutor, ci pur şi simplu se percep gîndurile acestuia.

Faptul că individul decorporalizat posedă capacitatea de a penetra gîndurile şi a vedea pe toți ocupanții scenei, în timp ce nimeni dintre cei prezenți nu-l poate nici vedea, nici înțelege în această fază de derulare a evenimentelor, duce la instalarea unui sentiment de completă solitudine.

CONTACTE ŞI ÎNTÎLNIRI. Sentimentul instalat, de completă solitudine, dispare însă odată cu evoluția evenimentului, într-o fază mai avansată a procesului, subiectul implicat capătă conştiința prezenței în jurul său a unor alte entități spirituale. Se pare că rolul acestora este fie de a-l ajuta să treacă pragul morții, fie de a-l anunța că va reveni la viață, reintegrîndu-se în propriul corp fizic. Aceste entități sînt descrise în foarte multe cazuri ca fiind persoane pe care le-a cunoscut în viață, prieteni, cunoştiințe sau rude decedate. Deşi ele nu pot fi descrise fizic, prezența lor este „palpabilă", fiind receptată sub forma unor structuri diafane.

În alte cazuri, în aceste prezențe nu sînt recunoscute nişte cunoştințe. Nu li se poate atribui nici o vîrstă, dat fiind că percepția temporalității este abolită.

Sînt citate declarațiile unor persoane care afirmă că entitățile cu care au venit în contact în timpul experiențelor trăite s-au prezentat drept „ghizi spirituali" sau, în cazul altora, că nu şi-au atribuit nici o calitate.

PERCEPȚIA LUMINII. Spre deosebire de ancheta Gallup, în care percepția unei lumini puternice este afirmată numai de o parte din eşantionul interogat, investigația dr. R.Moody constată că toți cei care au fost anchetați în urma unor asemenea experiențe consemnează percepția unei lumini strălucitoare, cu un caracter deosebit. Debutul apariției acesteia se traduce printr-o

iluminare pală, pentru ca intensitatea sa să crească progresiv. Emisiunea de lumină atinge valori extreme „supraterestre”, apărînd ca o radiație „albă” sau de o claritate absolută.

Caracteristic este faptul că, deşi are o extremă intensitate, ea nu este obositoare, nu jenează vederea şi mai ales nu împiedică recunoaşterea şi identificarea distinctă a obiectelor şi decorului ce populează scena derulării evenimentelor.

O altă particularitate a acestei lumini este că ea se percepe ca „personificată”, sesizabilă sub forma unei entități, posesoare a unei personalități deosebit de puternice, de definitorii. Ea radiază spre muribund o căldură şi o afecțiune pe care acesta o percepe cu intensitate, dar care nu poate fi descrisă prin mijloacele vocabularului de care dispunem. Ea emană o atracție irezistibilă, spre care muribundul este antrenat.

Descrierile furnizate de diversele persoane diferă în sublinierea caracteristicilor şi interpretărilor acordate acestei lumini. Diferitele reprezentări atestă gradul de instruire, credință religioasă şi particularități individuale. Toți converg spre ideea că lumina acționează ca un ghid, invocînd în acest sens prezența lui Iisus în cazul unei persoane de religie creştină, sau a unui înger în cazul persoanelor de religie iudaică.

Această radiație luminoasă personificată intră după un timp în comunicare cu muribundul prin aceeaşi modalitate de transfer al gîndurilor ce permite un schimb instantaneu de informații. În stabilirea pe această cale a unui dialog, se regăsesc întrebări care ar putea fi traduse în limbajul nostru comun ca fiind legate de ideea dacă individul este pregătit să moară. În general aspectul acestei conversații poate fi aproximat cu dialogul susținut la o spovedanie. Dar, contrar impactului său emoțional, acest dialog nu comportă nuanțe de condamnare, acuzare, amenințare. Toți cei care relatează converg spre a afirma că au resimțit emanația unor efluvii de iubire, indiferent de răspunsurile pe care le-au dat. Totul pare ca şi cum muribundul este pus în ipostaza de a reflecta asupra trecutei sale experiențe terestre, pe care el o descrie în linii generale.

PANORAMAREA VIEȚII. Episodul apariției acelei entități luminoase este legat, în anamneza celor mai mulți dintre pacienții interogați, de un alt fapt, şi anume al panoramării întregii lor vieți. Desfăşurarea acestui film se face în cronologia producerii

evenimentelor din timpul vieții. Detaliile furnizate asupra acestui episod diferă însă de la caz la caz. În timp ce pentru unii derularea s-a produs secvențial, moment de moment, pentru alții această desfăşurare a avut dinamica unei percepții globale, simultane, a întregii vieți.

Într-o relatare ce ne-a fost făcută de un chirurg, aflat la contravizită în momentul cînd unul dintre pacienții săi a făcut un stop cardiac după o injecție cu un antibiotic alergizant (episod urmat de moarte clinică şi readucere la viață), apare descrierea de către pacient după revenirea sa la viață, a fenomenului panoramării vieții sale. În momentul producerii accidentului clinic, pacientul tocmai privea la televizor un meci de fotbal. La producerea şocului, acesta şi-a amintit că imaginea spectacolului sportiv s-a transformat în filmul propriei sale vieți, pe care l-a putut urmări într-o desfăşurare adusă pînă la zi. Derularea filmului întregii vieți s-a făcut într-un interval care nu a durat mai mult de patru minute.

IMPRESIA DE CUNOAŞTERE INTEGRALĂ. Un număr de persoane care au parcurs experiența trăirii la limita vieții afirmă că, într-un anumit moment, au avut senzația perceperii existenței într-un mod total diferit. În acest sens, suma tuturor cunoştințelor - trecute, prezente şi viitoare - se uneşte într-un fel de stare atemporală. La unele persoane se produce o stare de iluminare, care le permite accesul la conştiința universală, aşa cum se exprimă ele printr-o metaforă, fără însă ca la revenire să rămînă cu impresia omniscienței. Într-o declarație se afirmă: „A existat un moment... în cursul căruia eram ca şi cum aş fi posedat cunoştința tuturor lucrurilor. Pentru cîteva clipe, nici un fel de comunicare în plus nu era necesară; aveam sentimentul că tot ceea ce doream să cunosc putea fi imediat cunoscut."

Explicarea acestei stări este foarte dificilă pentru cei care n-au trăit astfel de experiențe, în lipsa unui vocabular care să definească noțiunile şi sensurile. Printr-o palidă aproximare sub diferite formulări, această stare este asemănătoare cu o „conştiință integrală", „un institut de studii superioare", „şcoală" sau „bibliotecă". Această cunoaştere se produce sub formă de imagini, sunete, gînduri. La revenirea în viață, se instalează nevoia de a „uita" cunoştiințele astfel căpătate.

LOCALITĂȚI LUMINOASE. O bună parte a celor anchetați evocă imaginea unor „localități luminoase” pe care le-au putut vizita: „... Apoi am văzut un oraş. El avea case mari, separate una de alta şi care străluceau. Cei care le locuiau erau ființe fericite... Am auzit de asemenea o splendidă muzică. Însă dacă intram acolo, cred că nu m-aş mai fi întors niciodată... şi a trebuit să mă decid.”

ÎNTÎLNIRI CU SPIRITE RĂTĂCITE. Unii dintre pacienții chestionați au afirmat că, în cursul episodului parcurs, au avut un moment în care au întrevăzut entități spirituale ce păreau a fi prinse într-o capcană. Ca şi cînd, neputîndu-se desprinde de lumea terestră, nu puteau nici intra în lumea de după pragul morții. Cu o conştiință diminuată, acestea păreau a fi buimace, triste, deprimate, parcă tîrîndu-şi picioarele pe drum. Într-o declarație se afirmă că acestea „... parcă n-ar avea conştiința a nimic, atît a celor din lumea fizică, cît şi a celor din lumea spirituală”. Aceste entități sînt plasate într-un spațiu sumbru, în care alternează numai tonuri de gri şi negru, terne şi triste. Peste tot domină un sentiment de deprimare. Unii martori au constatat că aceste entități fac în van efortul să comunice cu persoanele în viață.

AJUTOARE SUPRANATURALE. Într-o multitudine de cazuri, participanții la episoade afirmă că au fost antrenați într-o suită de circumstanțe din care n-ar fi putut ieşi prin propria lor voință sau forță, putînd cel mult să accepte resemnați moartea. În toate aceste cazuri, ei au putut vedea o lumină care le-a venit în ajutor în ultimul moment. Cei care au cunoscut o asemenea experiență într-un astfel de episod sînt convinşi că au fost sustraşi morții printr-o precisă finalitate. Toți rămîn cu convingerea că crezul lor religios a devenit, după aceasta, mult mai puternic. Într-o relatare a unui infanterist împuşcat în timpul celui de al doilea război mondial se spune:„... N-am mai văzut nimic, dar aveam sentimentul unei extraordinar de plăcute prezențe, reconfortante, aici, lîngă mine, şi o voce dulce şi afectuoasă mi-a spus: «Sînt alături de tine. Ora ta încă n-a venit!» Am resimțit o stare de bine, o pace, în această prezență. După aceea n-am mai avut niciodată frica morții.”

PRAGUL MORȚII. Anchetele făcute în rîndul celor ce au traversat evenimente la limita vieții evidențiază că în această desfăşurare apare un moment care poate fi definit ca „pragul dintre viață şi moarte”. Acest prag, ce poate fi situat la granița dintre limita biologică a vieții şi moarte, nu a fost depăşit de nici unul dintre cei anchetați. Relatări despre ceea ce se întîmplă după cest prag nu există şi este extrem de probabil că nici nu vor exista. În descrierile celor care l-au atins, fără a-l depăşi însă, putîndu-se întoarce în universul nostru biologic, acest prag este reprezentat ca o frontieră, marcată sub diferite forme: ca o întin-dere de ape, ca o pîclă deasă, cețoasă, o poartă, o crevasă într-un cîmp sau chiar o simplă linie de demarcație.

REVENIREA. Atingerea pragului morții biologice este însoțită de desfăşurarea unor sentimente diferite. Mulți dintre cei anchetați afirmă că au simțit o aprigă dorință de reîntoarcere la viață, de revenire în corpul lor fizic. O altă parte declară însă că senzația de beatitudine pe care o trăiau, atraşi fiind de acea Entitate învăluită în lumină care îi înconjura şi pe ei, le crea dorința de a rămîne sau cel puțin de a continua experiența pe tărîmul universului în care pătrunseseră. Iată consemnarea declarației unui protagonist al acestei întîmplări: „Niciodată n-aş fi vrut să fiu părăsit de prezența acestei ființe!”

Alternativa „rămînerii” față de cea a „revenirii” apare în unele dclarații ca provocînd autorului o dilemă în care se ciocnesc argumente pro şi contra. Astfel mama unor copii, gîndindu-se la situația acestora, care vor rămîne orfani şi fără ajutor, fără ca cineva să se ocupe de educația lor, îşi spune că trebuie să revină. Alternativa revenirii se regăseşte consemnată în multe anchete, în care cei ce relatează remarcă faptul că, împotriva sentimentelor de „stare de bine, de seninătate şi de securitate” resimțite în perioada decorporalizării, presiunea unor obligații pămînteşti i-a îndemnat să dorească revenirea lor la starea inițială. Se menționează că, în timp ce pentru unii decizia revenirii la viață nu poate fi legată de propria acțiune volitivă, în alte cazuri revenirea s-a produs ca urmare a unei dorințe fierbinți de a se întoarce, dorință ce a jucat rolul determinant al evenimentului. Există însă şi mărturii care afirmă că au trăit sentimentul că acordul pentru revenirea la viață le-a fost dat de către Divinitate sau de către acea Entitate luminoasă care i-a înconjurat. Există de

asemenea mărturii care atestă că dorința fierbinte, cererea sau conjurarea celor din jurul persoanei muribunde, să hotărască în momentul de cumpănă, revenirea la viață.

În alte cazuri, momentul revenirii coincide cu parcurgerea tunelului, cînd personajul se simte rechemat şi parcurge din nou tunelul în sens invers. În timp ce pentru unii procesul şi momentul revenirii nu pot fi decelate, deoarece îşi amintesc episodul ca o simplă redeşteptare în propriul lor corp după o trezire din somn, în cazul altora revenirea în propriul corp s-a produs printr-o bruscă proiectare prin readucerea lor din starea de autoscopie şi plutire în care se găseau.

Panoramarea acestor situații duce la constatarea unor concluzii care ar putea fi considerate cel puțin curioase: revenirea în propriul corp este regretată. Sentimentul cu care rămîne eroul unei astfel de experiențe este acela al unei senzații „delicioase” ce se menține multe zile la rînd. Acest sentiment nu dispare definitiv, el revenind periodic în conştiință.

X

RESTRUCTURĂRI PSIHICE

Este absolut normal ca, după trăirea unor astfel de evenimente, capitale pentru viața unui om, atunci cînd considerăm cele trei mari repere care ne mărginesc existența: naşterea, iubirea, moartea, un asemenea episod să aducă şi o serie de însemnate restructurări psihice. Prima şi probabil cea mai pregnantă este instalarea conştiinței existenței unui univers paralel în care entitatea noastră spirituală transcende. Toți cei care au investigat acest fenomen ajung la concluzia că evocările protagoniştilor nu sînt visuri sau fantasmagorice produse halucinatorii ale unor imagini alterate. Testele statistice pledează concludent în acest sens, mărturiile obținute din partea celor care au avut astfel de experiențe, deşi fiecare în parte marcate de anumite particularități personale, converg unanim către conturarea unui singur model.

În pofida unei astfel de situații, irealitatea trăirilor pe care le-au traversat, raportate la standardele noastre de apreciere a „realității", a făcut ca marea majoritate a celor implicați să manifeste o evidentă reticență în a povesti episoadele trăite. Această reticență se justifică mai ales prin teama de a nu fi considerați ca rămaşi cu sechele sau mentale secundare unui asemenea eveniment. Şi, mai grav chiar, să nu fie considerați drept bolnavi psihici, dată fiind incapacitatea anturajului de a înțelege lucruri şi situații pe care nu le-a trăit niciodată şi nici măcar nu şi le poate imagina. Evidentul caracter indescifrabil sau cel puțin greu de aproximat prin precarele noțiuni şi sărăcia vocabularului, ca şi unilateralitatea trăirilor şi obişnuințelor noastre, sînt tot atîtea motive ale reticențelor instalate.

Pe de altă parte, trăirea unui astfel de episod duce „ipso facto"la o restructurare a însuşi modului de a gîndi şi a conduitei protagoniştilor. Apare o tendință spre meditația filozofică profundă asupra marilor probleme şi adevărurilor fundamentale ale vieții. Sînt puse întrebări asupra omenescului şi conştiinței de sine.

Actele personale încep a fi judecate printr-o prismă diferită, în timp ce acutizarea problemelor de conştiință induce un comportament prin care se evită prejudicierea aproapelui. Capacitatea înțelegerii faptelor personale, cît şi ale semenilor, se ameliorează mult, judecățile de valoare asupra evenimentelor efectuîndu-se sub imperiul şi prin prisma celor trăite. Apare sentimentul unei evaluări mai prețioase a propriei existențe. Semnificativă devine implementarea conştiinței că posedă un corp fizic şi un suflet, ultimul devenind un centru de majoră preocupare.

Într-un număr mic de cazuri, restructurările îmbracă forma apariției unor capacități paranormale, de tipul facultăților precognitive, apropiate de cele mediumistice. Se citează cazul unor persoane care au căpătat capacitatea de a recepta gîndurile interlocutorilor.

Se instalează o nouă viziune asupra morții, dispărînd frica de moarte. Pe de altă parte, nici unul dintre protagonişti nu caută activ moartea. La toți apare sentimentul de condamnare a sinuciderii. Convingerea existenței vieții după pragul morții nu se mai bazează pe fapte sau considerații abstracte, ci pe o inedită şi de netăgăduit experiență personală sintetizată în remarca unui subiect: „După ce am avut experiența pe care am parcurs-o, mi-am format certitudinea că moartea nu există. Am trecut doar, simplu, dintr-o etapă în cea următoare, ca la şcoală, cînd treci dintr-o clasă în cealaltă, superioară.”

CUPRINS

Încotro mergem? 5

Argumentele credinței 9

Argumentele tanatologice
(Experiențe cu pacienți muribunzi) 16

Extracorporalitatea 24

Corp fizic - corp eteric - corp astral 33

Modele ale materiei eterice şi astrale 45

Fenomene parapsihologice
argumentînd viața după pragul morții 49

Experiențe la limita vieții 55

Viața după moarte: teză şi antiteză 62

Restructurări psihice 76

Redactor: Maria Graciov
Tehnoredactor: Mihai Trandafirescu

Apărut: 1992. Format 61 x 86/16.
Coli de tipar: 5

Tiparul executat la POLSIB S.A.

Istoria religiilor ne relevă faptul că nici una dintre credințele pe care le-a avut omul nu este străină de conceptul vieții transcendentale.

Chimistul Herbert Hoffmann consemnează primul una din stările induse de faimosul LSD: "Eul meu se găsea suspendat în spațiu și eu îmi vedeam corpul jos, zăcînd pe pat".

Iată ce povestește o pacientă care, în spital fiind, a suferit un stop cardiac din care a putut fi ulterior recuperată: "Am auzit infirmierele dînd alarma și în același timp am avut senzația că-mi părăsesc corpul... m-am trezit plutind încetișor în aer și în timp ce mă ridicam am văzut alte infirmiere intrînd în cameră..."

"După ce am avut experiența pe care am parcurs-o, mi-am format certitudinea că moartea nu există. Am trecut doar, simplu, dintr-o etapă în cea următoare, ca la școală cînd treci dintr-o clasă în cealaltă, superioară".

ISBN 973-601-007-4

Editura TEORA

1992

Lei 150